

Forskning och utveckling (FoU)
vid Utbildningsförvaltningen Piteå kommun

Forsknings- bevakning

HT-25

EN SAMMANSTÄLLNING AV AKTUELL
FORSKNING INOM SKOLAN

Bilden på ögat är genererad med hjälp av Adobes AI
program Firefly. Instruktionerna för att ta fram bilden
är: "Forskningsbevakning, ett öga som blickar in mot
framtiden inom skolvärlden".

Piteå kommun

Forskningsbevakning

Innehåll

Avhandlingar	5
Bridging the Gender Gap: Analyzing Boys' School Experiences and Educational Challenges ..	6
Does teaching quality matter for student learning outcomes?.....	7
Educational work beyond carceral logics—Stereoscopic engagements with educational philosophy and abolitionism	8
Responsible Reading in the English Classroom: Working with Indigenous Literature in Teacher Education to Promote Environmental Justice	9
Naturvetenskapligt undersökande som kunskapsmål för undervisningen på högstadiet och gymnasiet: Kunskapsprodukter ur didaktisk praktikhära forskning.....	10
Exploring the 'Black Box' of Science, Technology, Engineering, and Mathematics Learning: An Epistemic Network Analysis of Three STEM Activities	12
Ethnicity and Ethnic-racialized Identity in Swedish Educational Contexts	14
Teachers' Professional Competence and Working Conditions in Swedish Schools. Relationships with Student Achievement.....	15
Låt de rätta komma in och må de finna vägen ut: Om idrottsutbildningar, antagningsprocesser och karriärutveckling.....	16
Skola, historia och fostran. Nationell identitet, värdegrundsarbete och presentism i mellanstadiet historieundervisning	17
Att bli elev: En genealogisk studie av skolstartens normaliserande villkor	18
Orientations in swedish sexuality education	19
Educating pre-service physics teachers in England: The need for knowledge transformation	21
Supporting students' development of technological literacy through visualisations and verbal interactions.....	22
Yrkesundervisningspraktiker. Ett sociomateriellt perspektiv	24
Från elevdiskurser till biologibruk – Sexualundervisning på gymnasiet	26
Math anxiety in primary school students. Measurement, mediators, and cross-cultural comparisons.....	27
School Bullying and its Link to Authoritative Teaching and Peer Relations in the Classroom	28
Fysiska modeller i designprojekt: Om teknikkunskaper och didaktiska relationer i högstadiet teknikundervisning.....	29

Social connectedness and mental health problems in young people: Findings from a Swedish cohort.....	30
Lärares och elevers erfarenheter av grupparbetsbedömning i gymnasieskolan. Möjligheter, utmaningar samt konsekvenser för validitet, reliabilitet och rättvisa	32
Motiverande samtal som relationellt verktyg för lärare i grundskola	33
Lärares didaktiska val av digitala lärresurser. Inre och yttre påverkansfaktorer	34
Skolustrustning och undervisningsideal. Socio-materiell förändring inom svenskt skolväsende 1865–2010	35
Didaktiskt samarbete för stöttning av flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling ...	36
Historieundervisning i en tid av migrationspräglad mångfald. Lärares didaktiska överväganden	37
Motorisk planering vid autism och i typisk utveckling under tidig skolålder	38
Kommunikationsstödjande strategier i klassrummet. En explorativ studie av lärarcoachning och elevers muntliga deltagande i strukturerade smågruppssamtal	40
Skrivande som resurser i samspel. Dialogistiska och socio-materiella perspektiv på transspråkliga skrivpraktiker i svenska som andraspråk	42
Exploring the development of children's chemical understanding.....	43
Uppbrott, avbrott, omstart. En etnografisk studie av disruptivitet i en svensk grundskola....	45
Nyanlända gymnasieungdomars inträde i det svenska historieämnets diskurs	46
Health Promotion in Swedish Schools. Navigating Institutional, Social and Professional Landscapes.....	48
Extensions and applications of item response theory	50
Design för berättelseundervisning i tidiga skolår. Grafiska modeller och ämnesspecifikt metaspråk	51
Teachers' perceptions of barriers and facilitators in implementing innovations for inclusive education	52
BEYOND F(AI)TH: The introduction and materialisation of artificial intelligence in schools	54
Essäskrivande i gymnasiet. Lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter	55
Supporting communication in schools for students with intellectual disability. Augmentative and alternative communication and partner strategies	57
Elever som "svaga" och "starka". En studie av elevers olikheter som sociala representationer	59
Artiklar	61
Adolescent Mental Health: Impact of Introducing Earlier Compulsory School Grades	62
Referenshantering i gymnasieskolan – undervisning för skrivutveckling och diskursiv flexibilitet	63

”Jag har ju bilder i huvudet så då försöker jag beskriva så mycket jag kan” – hur elever erfar beskrivningar i berättelser och vad undervisningen behöver synliggöra	64
”Står det liksom huller om buller, ja, men hur ska jag kunna bedöma den här texten då?” – Lågstadielärares konstruktion av diskursiva regler för narrativt skrivande	65
Hybrida läraaktiviteter för att främja sexåringars meningsskapande	66
Möjligheter till kunskap om och förståelse för de svenska nationella minoritetsspråken: En analys av uppgifter och språkexempel i svenskläroböcker för gymnasiet	67
Praktiknära forskning och lärarutbildningens forskningsbas. En diskursanalytisk fallstudie.....	68
Inkludering, demokratins kärna	69
Vilka undervisningsrelaterade problemområden väljer lärare att undersöka i sin undervisning, och hur kan dessa val förstås?	70
Vad utgör viktig lärarkunskap? En studie av legitimerande kunskaper inom ett svenskt lärarprogram	71
Dags att byta perspektiv om lärarbristen – från probleminriktade till förståelseinriktade analyser utifrån exemplet grundlärare F–6	72
Vardagliga skolsituationer, en källa för kraftfull rättighetsundervisning: En didaktisk modell för lärares arbete med mänskliga rättigheter	73
Speciallärares och specialpedagogers relationskompetens i arbete med elevers kamratrelationer och med relationer till elevernas föräldrar.....	74
Kunskapsbildning för professionellt lärande genom kollegiala samtal.....	75
A School Improvement Project about Digital Technology and Differentiated Instruction: Outcomes and a Project Model	76
Erbjudanden om barns meningsskapande i lärarledda aktiviteter i fritidshem	77

Avhandlingar

Bridging the Gender Gap: Analyzing Boys' School Experiences and Educational Challenges

Ingela Stenberg (2025), Mittuniversitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract in English

This thesis investigates how teaching practices and classroom dynamics influence boys' educational experiences, emphasising the interplay between environmental structures, social norms, and individual meaning-making in Swedish classrooms. It employs a mixed methods approach within a pragmatist framework, using an explanatory sequential design combining quantitative breadth and qualitative depth. This design facilitates a nuanced analysis of both patterns and processes in boys' educational trajectories. By drawing on data from five sub-studies, including systematic literature reviews, large-scale surveys, classroom observations, and in-depth interviews, this framework provides the potential to conduct an empirically grounded analysis of how boys may interplay with, respond to, and contribute to their learning environments.

The thesis adopts a transactional theoretical framework, grounded in Deweyan pragmatism, to explore how experience, meaning-making, and habit formation emerge through dynamic interactions within the learning environment. Educational outcomes are not understood as individual traits but rather as products of situated and relational educational processes.

The results suggest boys rely heavily on structured teacher support and exhibit heightened sensitivity to environmental cues. Their engagement is frequently constrained by traditional masculinity norms and peer dynamics, which may conflict with academic expectations and discourage help-seeking and self-regulated learning strategies. This contributes to a fragmented learning process and highlights the role of classroom context in sustaining or disrupting gendered performance patterns.

Further, a key contribution is the didactical perspective on how relational support, responsive teaching, and structured learning environments may foster more inclusive and equitable conditions for boys, counteracting gendered disparities in educational attainment. The thesis aims to equip educators, school leaders, policymakers, and stakeholders with knowledge and guidance while enhancing academic discourse. It does so by presenting an integrated theoretical model and striving to merge empirical insights with theoretical analysis and practical application.

Does teaching quality matter for student learning outcomes?

Lena Asp (2025), Göteborgsuniversitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

High-quality teaching is assumed to provide students with learning opportunities that may mitigate educational inequities and narrow achievement gaps. This thesis aims to examine aspects of student-perceived teaching quality in relation to student learning outcomes. Measuring the multidimensional construct of teaching quality is a conceptual and methodological challenge. Empirical results are inconsistent, while some studies report significant and positive relations between teaching quality and student learning outcomes, others do not. The thesis is a secondary analysis of data from the international large-scale assessment Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) 2019, Grade 4. Teaching quality is conceptualised using student-perceived teaching quality in the mathematics classroom. Aggregating students' perceptions of the teacher's actions in the classroom provides a valid and reliable measure of teaching quality. The hierarchical structure of TIMSS facilitates investigations at the classroom level. Comprising three empirical studies and an integrative essay, the thesis examines teaching quality from different angles. Study I examines the construct validity of the mixed-worded scale of mathematics confidence in TIMSS. The validated construct serves as a mediator when analysing the relations between teaching quality and mathematics achievement. Study II examines the relationships between student-perceived teaching quality (classroom management and instructional clarity) and mathematics confidence and mathematics achievement at student and classroom levels. Study III widens the scope to include four Nordic countries. The Nordic context is suitable for analysis as these countries share educational values such as the compensatory task of the educational system, the Nordic Model. Findings revealed evidence of method effect from negatively worded items. Teaching quality aspects were significantly related to mathematics confidence and achievement. The relationship between instructional clarity and mathematics confidence was substantial at the student and classroom levels. Classroom management related significantly to mathematics achievement at the student level in the four Nordic countries and also at the classroom level in Denmark and Sweden. Results showed classroom-level composition effects across the Nordic countries.

Educational work beyond carceral logics— Stereoscopic engagements with educational philosophy and abolitionism

Maggie Beth O'Neill (2025), Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Schools are often burdened with solving societal problems. The way in which these problems are defined by society influences the approaches taken to address them and informs how the work and purpose of schools is understood. In Sweden, one such problem that has received increasing attention in recent years is crime. This dissertation addresses the educational implications of such developments. Framing schools in relation to crime is made possible through carceral logics, which are the taken-for-granted ways of thinking that criminalization, the police, and criminal justice are reasonable solutions to societal issues. The work of this dissertation can be understood as paying attention to the conditions under which education may or may not happen within and beyond carceral logics. This dissertation takes its starting point in the assumption that, if we are concerned about the educational potential of schools, we need to be able to account for the educational implications of and beyond carceral logics within schools. Using a stereoscopic approach that considers both educational philosophy and abolitionism, this dissertation explores the educational implications of and beyond carceral logics within schools through educational-philosophical inquiry. This dissertation argues that educational possibilities are limited in a school of crime prevention and police involvement and proposes how education could be made possible through educational work beyond crime prevention and police involvement. Furthermore, this dissertation imagines practices beyond carceral logics in schools and discusses new possibilities for educational work. The overall contribution of this dissertation offers an argument for what might be educationally lost when the school is framed in relation to crime and imagines beyond the societal demands such a framing imposes. Ultimately, the arguments in this dissertation are discussed through a theorization of educational work beyond carceral logics.

Responsible Reading in the English Classroom: Working with Indigenous Literature in Teacher Education to Promote Environmental Justice

Suzanne Ericson (2025), Uppsala universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis responds to the challenge of integrating Education for Sustainable Development (ESD) into English education through a focus on teacher training and the pedagogical potential of literary texts. Guided by the work of North American Indigenous writers Driftpile Cree poet Billy-Ray Belcourt, Laguna Pueblo author Leslie Marmon Silko, and Nisga'a poet Jordan Abel, the research develops a methodological framework for teaching tomorrow's educators to critically engage with literary texts with a focus on environmental justice, reflect on their positionality in relation to these, and collaborate towards transformative action. It argues that these texts have significant didactic value in fostering competencies in sustainability, reading, and teaching among student teachers. The reading practices developed are adaptable for upper-secondary English teaching and align with national and international ESD directives. By emphasising the vital role of humanities subjects in sustainability education and the responsibility inherent in reading and thus, also, teaching reading, this thesis contributes to ongoing efforts to build a more environmentally just world through education.

Naturvetenskapligt undersökande som kunskapsmål för undervisningen på högstadiet och gymnasiet: Kunskapsprodukter ur didaktisk praktikinrä forskning

Sebastian Björnhammar (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

I denna avhandling studeras naturvetenskapligt undersökande som kunskapsmål i undervisningen på högstadiet och gymnasiet, genom didaktisk praktikinrä forskning. Med utgångspunkt i tidigare forskning rörande naturvetenskapligt undersökande som kunskapsmål framträder tre viktiga aspekter. För det första menar forskningen att eleverna behöver få utveckla förmågor i naturvetenskapliga undersökningar, vilket på ett övergripande plan innefattar att formulera naturvetenskapligt undersökningsbara frågeställningar, planera för en metod för att undersöka frågeställningen för att sedan genomföra undersökningen och presentera slutsatser. Vidare behöver de få lära sig om naturvetenskapliga undersökningars karaktär. Det innebär exempelvis att förstå att det inte enbart finns en naturvetenskaplig metod. Avslutningsvis behöver eleverna dessutom skapa mening kring naturvetenskapligt undersökande, vilket innefattar att engageras i öppna undersökningar med de kontingenta vägar den undersökande processen kan ta. I avhandlingen studeras konsekvenser av vad som sker i klassrummet då dessa tre aspekter av naturvetenskapligt undersökande behandlas som kunskapsmål. Dessutom förs ett resonemang kring didaktisk praktikinrä forsknings karaktäristika och huruvida de olika delstudierna i denna avhandling lever upp till denna karaktäristik. Fokus ligger på hur denna forskning kan bidra till lärarprofessionens kunskapsbas.

Genom didaktisk praktikinrä forskning där forskare och lärare samverkar behandlas frågor som är av relevans för lärarprofessionen. Didaktisk praktikinrä forskning karaktäriseras av ett Vad – forskningsobjektet är riktat mot relationen elev–innehåll–lärare, ett Hur – en symmetrisk och komplementär kollaboration mellan forskare och lärare, samt ett Varför – att didaktisk praktikinrä forskning har en hög ekologisk validitet, vilket säkerställer relevans för skolverksamheten.

Det teoretiska ramverket i avhandlingen utgår från ett pragmatiskt perspektiv på kunskapsutveckling, vilket innefattar en förståelse för både vetenskaplig kunskapsutveckling och elevernas kunskapsutveckling. Genom detta pragmatiska perspektiv betonas kunskapsutveckling som holistisk, kontextuell, fallibilistisk, kontingent och transaktionell.

Avhandlingen bygger på tre delstudier. I den första delstudien analyseras kunskapsprodukter som genererats genom didaktisk praktikinrä forskning. Resultatet är en typologi över olika former av kunskapsprodukter som är värdefulla för praktiken. I den andra delstudien fokuseras naturvetenskapligt undersökande som kunskapsmål. Här identifieras viktiga faktorer som

påverkar elevernas lärandeprogression, inklusive deras möjlighet att ta epistemisk agens. I den tredje delstudien undersöks en specifik aspekt av naturvetenskapligt undersökande, nämligen hur elever formulerar undersökningsbara frågeställningar. Resultatet visar att undervisningen bör designas så att eleverna ges möjlighet att förstå denna aspekt i relation till hela undersökningsprocessen, genom att eleverna ges utrymme att koppla frågeställningen till andra aspekter av undersökandet.

I avhandlingen synliggörs vikten av att undervisningen tar riktning mot autentiska naturvetenskapliga praktiker, vilka ofta innefattar att navigera i osäkerhet och att bygga vidare på naturvetenskapliga kunskaper för att utforska något ännu inte känt. En central slutsats är att elever som genomför öppna undersökningar måste få lärares guidning för att utveckla kunskaper såväl i, om som kring naturvetenskapligt undersökande.

Exploring the 'Black Box' of Science, Technology, Engineering, and Mathematics Learning: An Epistemic Network Analysis of Three STEM Activities

Dagmar Hedman (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The effectiveness of STEM activities for teaching subject knowledge and 21st century skills is often lauded in educational research. In order to critically assess these claims, this research explores beyond the pedagogical approaches used to design or assess a STEM activity, and instead tries to understand the learning processes that take place over the course of an activity itself. This change in perspective enhances a simplistic input-output model of learning, and allows for an exploration of the learning opportunities that develop within a non-formal STEM activity context as a result of the interactions taking place among the participants. These opportunities for learning can provide additional explanatory power to understanding why STEM activities are considered effective for learning. This research also looks into two specific design elements of non-formal STEM activities: the use of engineering students as mentors; and the hands-on building, i.e., 'making' of a STEM artefact.

This research project employed a quantitative ethnographic (QE) approach to attribute meaningful insights into learning processes associated with the verbal and non-verbal interactions that took place between groups of STEM activity participants and their learning environments. This research collected audiovisual data of three groups taking part in three different non-formal STEM activities. This data was coded to isolate epistemic codes for STEM subject knowledge (science, technology, engineering, and mathematics) and four 21st century skills (communication, collaboration, creativity, and critical thinking). This data was then formatted for applying an epistemic network analysis (ENA). The resulting ENA network models mapped how all eight of these epistemics cooccurred within the verbal and non-verbal interactions of the participants. The ENA models were investigated to accomplish two tasks. The first task was to identify significant patterns of cooccurrence to identify how knowledge and skills were associated within the STEM activities. The second task was to return to the source data that underpinned these significant moments in order to be better understand these patterns based on the 'culture' that the participants generated within their contexts. By returning to the source data, this research attempted to 'close the analytical loop' between what the findings of the ENA displayed, and how meaningful insights into understanding these patterns in terms of opportunities for learning are contextualized within the three non-formal STEM activities, and within each group of participants.

The findings of this research project revealed that knowledge and skills epistemics manifested different network models for each case, and with statistically significant differences in the

patterns of cooccurrence amongst the participants based on the roles that they undertook within the activity. Also, this research uncovered that the use of expert mentors increased instances of STEM knowledge epistemics being displayed within the learning environments, however, these mentors did not show significant differences in their practice of 21st century skills when compared to the other participants. Finally, it was found that the hands-on activity of 'making', and more specifically 'tinkering', produced the strongest connections between and among STEM knowledge and 21st century skills epistemics across most of the participants within all of the activities.

The results of this research project cast a light into the 'black box' of STEM learning and illuminated some possible explanations for how the activity participants are presented with, and develop, opportunities to learn STEM subject knowledge or practice 21st century skills. The use of ENA aided in highlighting these opportunities by revealing the complex patterns of cooccurrence between these two aspects of STEM learning. At the conclusion of this research project, it is possible to provide more meaningfully explanations as to why the STEM activities examined here can be effective for learning.

Ethnicity and Ethnic-racialized Identity in Swedish Educational Contexts

Amina K. Abdullahi (2025), Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The overarching aim of this thesis was to address ethnicity and ethnic-racialized identity in Swedish educational contexts. First, to gain a contextualized understanding of how ethnicity is addressed in a relevant educational context, Study I explored student teachers' experiences of how ethnicity is framed in initial teacher education, an important educational context that prepares future teachers of adolescents. The findings in Study I showed that student teachers experienced that ethnicity was framed as something that concerns minoritized "others". Furthermore, they experienced that "others" were framed through a focus on problems and lack of skills, and as resources in initial teacher education. Ethnicity was also framed as something sensitive, which related to student teachers' fears of engaging in ethnicity-related discussions and related to expressions of racism in initial teacher education. Second, to contribute to the limited psychological research on ethnic-racialized identity in Sweden, and to the limited intervention research on how to support youth ethnic-racialized identity development, Study II examined whether a school-based intervention, the Identity Project, could impact ethnic-racialized identity process components (exploration participation, exploration search, and resolution) and content components (private regard and centrality). Study II indicated that the intervention had an initial positive and simultaneous effect on exploration participation and resolution, and only affected the long-term trajectory of change for exploration participation. The intervention did not have an impact on the process component exploration search or on the content components private regard and centrality. Furthermore, the intervention effects did not differ for youth with minoritized and majoritized ethnic backgrounds. Third, expanding on Study II, Study III examined if the intervention could impact adolescents' psychosocial and academic adjustment through the processes of exploration participation and resolution, and examined whether the intervention moderated the relationship between resolution and later psychosocial and academic adjustment. Study III indicated that the intervention had a positive indirect effect on adolescents' psychosocial and academic adjustment through ethnic-racialized identity resolution, but not through exploration participation. Consequently, only resolution was a mechanism toward better youth adjustment. The positive associations between resolution and youth adjustment did not differ between the intervention and control group, or between youth with minoritized and majoritized backgrounds. Thus, Study III suggests that the positive links between resolution and youth adjustment may be a normative part of adolescence. Taken together, this thesis contributes with empirical knowledge concerning adolescents' ethnic-racialized identity development, presents mixed evidence of a school-based intervention on adolescents' ethnic-racialized identity, and highlights potential challenges regarding how ethnicity is framed in the educational context that prepares their future teachers.

Teachers' Professional Competence and Working Conditions in Swedish Schools. Relationships with Student Achievement

Mari Paloniemi Lindström (2025), Göteborgs universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The Swedish teaching profession has undergone extensive reforms over the past four decades, leading to variations in teacher competence and specializations. More recently, the teaching profession has also faced challenges related to declining status, as well as difficulties in recruitment and retention. These disparities contribute to inequalities in teacher distribution and a widening achievement gap, yet there is limited understanding of how variations in teacher competence affects student achievement. This thesis investigates how teachers' professional competence and working conditions relate to student achievement in Swedish middle schools (grades 4-6). It analyses data from TIMSS and PIRLS, combined with Swedish register data, to explore relationships between teacher competence and student outcomes in mathematics, reading, and overall performance in grade 6. The thesis consists of an integrative essay and three empirical studies, each focusing on different aspects of teachers' professional competence and working conditions. The essay evaluates various models and frameworks of teacher competence while also summarizing research in this field. Study I investigates how formal education, subject-specific specialization, and teaching experience relate to grade 4 mathematics achievement, finding that a latent construct of formal teacher competence is strongly related to student performance. Study II examines teacher qualifications, reading specializations, reading comprehension activities, and cognitive activation strategies in grade 4, exploring their short- and long-term associations with student achievement. Study III examines how teachers' working conditions and school climate relate to their job satisfaction and student achievement. Findings highlight the importance of formal education in improving students' mathematics performance and subject-specific expertise in enhancing outcomes in both mathematics and Swedish. A curvilinear relationship emerges between reading comprehension activities in grade 4 and student achievement in PIRLS and Swedish by grade 6. Additionally, cognitive activation strategies appear to have a positive cross-subject relationship. The findings also underscore the importance of a positive school climate for both teacher well-being and student success.

Låt de rätta komma in och må de finna vägen ut: Om idrottsutbildningar, antagningsprocesser och karriärutveckling

Filip Andersson (2025), Linnéuniversitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The aim of this thesis is to deepen the understanding of sports schools, particularly the methods and decision-making processes underlying student admissions to these schools, as well as the significance of the schools in shaping athletic careers.

The thesis comprises four studies. The first is a scoping study that maps peer-reviewed research on sports schools. It shows that research on sports schools has expanded significantly, particularly since the 2010s, underscoring the schools' dual role as both sites for individual development and as integral parts of elite talent systems. The second study, based on the concept of communities of practice, is a case study of admission processes at sports schools. Using six focus group interviews with school sport teachers ($n = 18$), the study shows how admissions take place within sport-specific communities, shaped by sports cultures and assumptions about talent. Despite the subjective nature of athlete assessments, collective engagement among teachers plays a central role in their joint decision regarding which students to admit. The third study, a retrospective cohort study, explores the use of physical tests in admission processes. Analysing test results from cross-country skiers ($n = 193$), the study finds no or weak correlation between admission test performance and later sporting success, raising questions about the use of such tests in talent identification processes, such as admission to sports schools. The fourth study, informed by the concept of horizons for action, is a case study based on semi-structured interviews, exploring senior-year student athletes' ($n = 10$) career development. The study shows how social and cultural contexts shape career development and career decisions, such as choosing a sport, changing clubs and applying to sport schools. While all student athletes aspired to elite careers, their dreams have shifted into pragmatically rational intentions within bounded opportunities. The findings highlight the segmented nature of career horizons among student athletes and their limited awareness of alternative pathways.

Together, these studies provide new insights into the functioning of sports schools, as well as into admission processes and career development within them. They offer valuable perspectives for refining admission procedures and career guidance.

Skola, historia och fostran. Nationell identitet, värdegrundsarbete och presentism i mellanstadiets historieundervisning

Pontus Larsen (2025), Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

I denna avhandling undersöks historieundervisningen i årskurs 4–6 med fokus på vilka värden och normer som (re)produceras hos elever i klassrummet. Syftet är att belysa historia som fostrande praktik och att förstå vilka ”vi” är och blir genom en historieundervisning i en grundskola som både ska upprätthålla och utveckla en särskild värdegrund. Studien bygger på 70 klassrumsobservationer i årskurs 4, 5 och 6, intervjuer, läromedel, elevtexter och prov insamlade 2020–2021. Med stöd i teorier om nationalism, social identitet och meningserbjudande förstås och analyseras historiebruk som en institutionell praktik.

Resultaten visar att undervisningen konstruerar kollektiva identiteter och påverkar elevers förståelser av det förflutna. Den ”historiske andre” framträder både som oönskad och outhärlig för skolans värdefostran – ett hot mot ordningen men nödvändig för att definiera vad som är normalt och önskvärt. Tre delvis konkurrerande historiebruk och ”vi:n” identifieras i klassrummet: ett ”demokrati-presentistiskt”, där ett mörkt och svårt förflutet kontrasteras mot ett upplyst och moraliskt värdegrundsdrivet nu; ett ”storsvenskt”, där elever socialiseras in i traditionella dygder via ett tidsöverskridande svenskt pronomen, berättelser med kontinuitet och estetik med rötter i 1900-talets tidiga folkskola; samt ett ”individualistiskt” bruk, där agens och persona betonas i elevers och lärares tolkningar av historiska aktörer såsom drottning Kristina. Tillsammans formar dessa en samhällsbevarande och ”nygammal” värdegrund som bekräftas av majoriteten av eleverna.

Samtidigt finns motstånd, med elever i etniskt heterogena klassrum som ställer sig utanför det svenska ”vi:et” och ifrågasätter skolans bild av ett moraliskt fulländat Sverige genom att lyfta erfarenheter av rasism och ojämlikhet. Sammantaget bidrar avhandlingen med en praktisknära förståelse för hur historia används i fostrande syften och hur svenskhet reproduceras genom undervisningen i grundskolan.

Att bli elev: En genealogisk studie av skolstartens normaliserande villkor

Anna Ahlgren (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Den centrala frågan som behandlas i avhandlingen tar som utgångspunkt en motsägelse mellan den obligatoriska grundskolans erbjudande om utbildning för alla, och den praktik där alla barn inte fungerar som förväntat som elever. Med studien argumenteras för att allmänt accepterade föreställningar om elevens normalitet utgör en grund för definiering av avvikelser, och som följd sortering av individer. För att belysa detta problem undersöks hur eleven inom den svenska obligatoriska grundskolan har formats och förändrats över tid. Skolstarten markerar en betydelsefull övergång i ett barns liv, där barnet intar en ny subjektposition, som elev. Denna övergång är inte enbart en administrativ process, utan en omfattande social och kulturell transformation som påverkar både individens subjektivitet och framtida livsbanor. Avhandlingen presenterar en kritisk genealogi av skolstartens elevblivande och undersöker denna subjektpositions villkor. Med utgångspunkt i Michel Foucaults teorier om makt, kunskap och subjektivering analyseras denna process, samt de normaliseringstekniker som är involverade. Analytiskt fokuseras hur elevpositionen konstrueras och kontrolleras inom den svenska grundskolan. Med undersökningar av historiska, diskursiva förhandlingar synliggörs hur föreställningar om normalitet och avvikelse formas och upprätthålls i samband med skolstarten. Därigenom påvisas de villkor och begränsningar som elevpositionen innebär, vilket möjliggör diskussion om hur dessa villkor påverkar barns möjligheter att fungera som elever. Studien spårar skolmognadsbegreppets historiska utveckling, och omfattar analyser av hur olika tester och aktiviteter använts för att kategorisera och sortera barn, med konsekvenser för inkludering och exkludering. Genom att analysera skolmognadsprov och efterföljande skolstartskartläggningar, samt informationsmaterial till föräldrar och skönlitteratur för barn, blottläggs flera olika tekniker som format elevpositionen och som styr barns möjligheter till anpassning inför skolans normer och förväntningar. Med ett problematiserande av den konstruerade elevpositionen, som har kommit att ses som naturlig, tillgängliggörs en mer nyanserad förståelse av barns subjektivering. I avhandlingens resultat framträder en bild av hur vissa beteenden och sätt att vara har konstruerats som avvikande i samband med skolstarten, under hela den undersökta tidsperioden, 1940–2025. Dessa avvikelser har förklarats på olika sätt; som sen mognad, som brister i hemmet och som olika neuropsykiatriska diagnoser. Vidare framgår av studiens resultat att just dessa sätt att vara har konstruerats som problematiska i relation till en specifik skolpraktik. Samtidigt synliggörs denna specifika kontexts kontingens. Sammanfattningsvis argumenteras för att skolstartens exkluderande praktik behöver granskas, och att den obsoleta visionen om en inkluderande skola för alla bör förvägras, på vetenskaplig grund.

Orientations in swedish sexuality education

Rebecka Fingalsson (2025), Malmö universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Den här avhandlingen begrundar komplexiteten i skolans sexualundervisning genom att fokusera på hur den svenska sexualundervisningen har kommit att organisera, stabilisera och reproducera privilegium och marginaliseringar samtidigt som den har försökt att stora normer och frigöra individen. Genom att använda Sara Ahmeds begrepp orienteringar diskuterar denna avhandling bidraget från fyra fristående artiklar för att utforska hur kroppen, kon, ras och sexualitet återskapas i svensk sexualundervisning. Avhandlingen syftar också till att synliggöra hur sexualundervisning är villkorad och vad det kan innebära för lärare "göra rätt" inom detta kunskapsområde. Artikel I analyserar biologiläroböcker och intervjuer med lärare. Den visar att en särskild form av svensk exceptionalism förmedlas genom en mängd glada berättelser som framhåller Sveriges och svenskars progressiva värderingar och lagstiftningar när det kommer till jämställdhet samt sexuella-och reproduktiva rättigheter. Artikeln diskuterar hur de glada berättelserna i sexualundervisningen belyser viktiga framsteg, samtidigt som de återskapar uteslutning genom att marginalisera eller förminska allt som inte är den glada, öppna, inkluderande och progressiva svenskheten. Sexualundervisning har varit obligatorisk i Sverige sedan 1955, men dess historia sträcker sig längre tillbaka i tiden. För att utforska orienteringar bakåt i tiden presenterar Artikel II en hermeneutisk läsning av föreläsning som pastas vara given av Carl von Linne någon gång på 1700-talet. Föreläsningen som kallas Om sättet att tillhopa gå diskuteras genom att lägga ett särskilt fokus på hur kroppen, kon, "ras", sexualitet och reproduktion föreställs och vad det är för kunskap som den tidens sexualundervisning kan tankas förmedla. Genom att placera Artikel I och Artikel II i relation till varandra diskuterar avhandlingen hur uppfattningar om kroppen har förändrats och hur dessa ideer om kroppar har påverkat både sexualundervisning och handlingar i samhället. SAMMANFATTNING 15 Artikel III diskuterar hur den svenska sexualundervisningen uppbar en tradition och en pedagogisk kultur av att prata. I artikeln analyseras intervjuer och observationer av kommunala aktörer som arbetar med fortbildning för lärare. Artikel diskuterar hur den pratande praktiken inom sexualundervisning varken är naturligt eller neutralt, eftersom det blir en form av kulturellt framträdande av en ideal pedagogisk tradition. Genom att behärska pratet förkroppsligar lärare idealen om professionalism. För att få mer insikt om hur förkroppsligande av ideal inom sexualundervisning lägger Artikel IV fokus på hur kon, ålder och sexualitet villkorar lärares undervisning. Artikeln lyfter fram hur kvinnor, och då särskilt äldre kvinnor, så kallade "tanter", blir ett framgångsrikt pedagogiskt subjekt eftersom de förkroppsligar en heterosexuell men avsexualiserad livsbana. Man, såväl unga som gamla, är däremot villkorade att genomföra sexualundervisning på ett sätt där de förkroppsligar en trygg och ofarlig maskulinitet eftersom den manliga heterosexualiteten är kodad som en aktiv sexualitet. Tillsammans visar Artikel III och Artikel IV hur lärares ansträngningar att stora och motverka normativa föreställningar om kon och sexualitet i undervisningen blir genomförbara

just för att de förkroppsligar normerande privilegierade positioner. Sammanfattningsvis visar denna avhandling att sexualundervisning inte bara är komplex utan otillfredsställande eftersom den återskapar privilegierade och marginaliserade positioner, trots dess ansats att stora normer och frigöra individen. Denna spänning utgör dock det grundläggande argument till varför det är nödvändigt att fortsätta att tillhandahålla och utveckla sexualundervisning i skolan. För trots allt visar avhandlingen hur sexualundervisning är ett viktigt instrument för att tillgängliggöra kunskap för att kunna förstå vilka vi är, vad vi vet och hur vi ska kunna vara unikt olika i en gemensam reproduktiv framtid.

Educating pre-service physics teachers in England: The need for knowledge transformation

James de Winter (2025), Uppsala universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis considers what it means to be a ‘good’ secondary school physics teacher in England. The main question asked is how pre-service physics teachers in England can be supported to draw from the large body of physics and science education research to inform their practice as they try to become a ‘good’ physics teacher.

The thesis is based on eight publications (I – VIII). The first four publications are empirical journal articles predominantly focused on what it means to be a ‘good’ physics teacher. All four use questionnaires and interviews to identify the views of various education stakeholders. Publication I identified some subject-specific aspects relating to ‘good’ physics teachers, but most views focused on generic attributes even when prompted to focus on physics. Publication II identified that teaching was not seen as a good career choice for a physics graduate, but within schools, physics teachers may have a higher status than those teaching other subjects. Strong subject knowledge was seen as necessary, but not sufficient to be a good physics teacher however in schools, the focus was often on generic, rather than physics-specific, aspects of teaching. Publications III and IV used questionnaires and interviews with pre-service physics teachers to focus on their views and experiences relating to two discipline-specific aspects of being a physics teacher identified in Publication I. These were the roles of practical work (III) and mathematics (IV) in the teaching and learning of physics.

This thesis makes the case that supporting pre-service teachers in England to draw from research knowledge requires a process of knowledge transformation. The nature of the research knowledge about physics teaching and learning is different from the practical knowledge pre-service teachers need (or at least believe they need) and so the transformation of knowledge originating in educational research into knowledge for use by teachers is necessary. This process of knowledge transformation is theorised and presented in the thesis. Publications V – VIII are book chapters written for pre-service physics teachers and presented as exemplifications of the outcome of this process together with consideration of the importance of this process and wider implications in the English context.

Supporting students' development of technological literacy through visualisations and verbal interactions

Johan Lind (2025), Malmö universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Technology education plays a central role in supporting students to develop knowledge and understanding of technological advancements in society. Therefore, technology teaching should give students opportunities to reflect on, investigate, and problematise technology and technology development. This approach enables students to develop technological literacy, which can help them make well-informed decisions about societal issues concerning technology.

This thesis examines the development of technological literacy among students in Swedish compulsory schools. It focuses on how visualisations and verbal interactions support students' development of technological literacy. It explores how verbal interactions, scaffolded by visualisations, support students' reasoning about technology content.

A qualitative research approach was used, consisting of four sub-studies, each focusing on specific technological content, such as the nature of technology. The data collection included video and audio recordings of students' interactions in small groups, which were subsequently transcribed and analysed.

A sociocultural perspective on learning guided the analysis, emphasising how students negotiate meaning, use technological terminology, and collaboratively co-develop technological language and knowledge. The findings were analysed using existing theoretical and analytical frameworks, such as Mitcham's (1994) framework on the manifestations of technology and Nennig et al.'s (2023) framework on students' interaction discourse moves. However, to capture a more nuanced understanding of students' technological knowledge and literacy development, these frameworks were expanded by incorporating perspectives from additional research on technology.

The thesis suggests that verbal interactions supported by visualisations scaffold students to articulate technological terminology, refine their reasoning and develop technological knowledge. Integrating visualisation into technology activities challenges students' prior understandings and experiences of technology, encouraging them to partake in discussions concerning technology. Visualisations, as scaffolding tools, facilitate students to discuss and reason collaboratively, leading to a deeper understanding of technology. This process allows students to bridge their everyday language with technology terminology, applying and developing technological literacy.

Previous research has shown that students hold limited views of technology. However, this thesis highlights that integrating visualisations in verbal interactions enhances students' technological literacy development. It contributes to discussions on how visualisations and verbal interactions can foster students' development of technological literacy.

Yrkesundervisningspraktiker. Ett sociomateriellt perspektiv

Sandra Carlsson (2025), Högskolan Väst

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Yrkeslärare i svensk yrkesutbildning har den komplexa uppgiften att undervisa ungdomar i en föränderlig skola för ett arbetsliv i förändring. Arbetslivet genomgår snabb teknologisk utveckling vilket ibland betyder att nya arbetsmetoder och material introduceras. Också skolan förändras på olika sätt. Bland annat har de senaste åren inneburit att skolan digitaliserats. Skolans styrdokument anpassas för att hantera den digitala utvecklingen i skola och samhälle. Att skola och arbetsliv står inför förändring påverkar yrkeslärares förutsättningar i undervisningen. Avhandlingen utforskar därför undervisningsmaterial i yrkesundervisningspraktiker samt belyser hur yrkeslärare iscensätter yrkesundervisningen i och för ett digitaliserat arbetsliv. Specifikt handlar avhandlingen om utmaningar och möjligheter när digitaliserade yrkes- och undervisningspraktiker utvecklas och hur dessa hanteras och iscensätts av yrkeslärare.

Eftersom undervisningsmaterial i yrkesundervisningspraktiker är i fokus används sociomaterialitet som övergripande perspektiv i avhandlingen. Sociomaterialitet synliggör perspektiv på människa och material som beroende av och integrerade i varandra. I avhandlingens fem olika artiklar används dessutom andra praktiska analysverktyg för att belysa hur yrkeslärare använder, förstår och reflekterar kring undervisningsmaterial i sin undervisning.

Avhandlingen ger en inblick i yrkesutbildning i Sverige utifrån yrkeslärares förhållningssätt till undervisningsmaterial. Tidigare forskning relaterad till avhandlingen kommer från både forskning om arbetsintegrerat lärande (AIL) och yrkesdidaktik. Tidigare forskning som presenteras i avhandlingen utforskar yrkesundervisning med vissa typer av digital teknik, på specifika program eller samverkan mellan skola och arbetsliv. I avhandlingen utforskas hur skolbaserade sociomateriella yrkesundervisningspraktiker iscensätts i en tid då de rymmer en mängd olika, digitala och analoga, såväl yrkesrelevanta som generellt pedagogiska undervisningsmaterial. Utforskandet har huvudsakligen bedrivits med en etnografiskt inspirerad ansats. Genom att observera och delta i människors vardagliga praktiker möjliggörs förståelse för kontexter och människor och deras beteenden och hur de resonerar kring kulturella fenomen. I det här fallet har yrkeslärare följts via intervjuer och observationer på olika skolor och yrkesprogram med syftet att utveckla förståelse för det kulturella fenomenet yrkesundervisningspraktiker i en föränderlig tid.

I avhandlingen får vi följa undervisningen hos Peter, Rebecka och Anna och vi får möta nio andra yrkeslärare som deltar i intervjustudier. I fokus för observationer och intervjuer står yrkeslärares användning och förståelse av samt reflektioner kring undervisningsmaterial i en

skolbaserad yrkesundervisning. Resultaten visar att digitaliserade yrkes- och undervisningspraktiker utgör en sociomateriell komplexitet vilket skapar både utmaningar och möjligheter och kräver hantering av yrkeslärare. Utmaningarna kan förstås som störningar i relation till föränderligt arbetsliv, föränderlig utbildningsinstitution och föränderliga elevbehov. Möjligheterna kan förstås som stödjande undervisningsmaterial i relation till ett arbetsliv men också till elevers olika behov. Avhandlingen visar att yrkeslärare försöker integrera yrkesspecifika undervisningsmaterial med generella pedagogiska och vardagliga undervisningsmaterial för att erbjuda känsla av sammanhang för eleverna. Ibland fungerar dessutom vardaglig teknik som mobiltelefonen och sociala medier som brygga till arbetslivet. I sina val av undervisningsmaterial navigerar yrkeslärare mellan den skolbaserade undervisningens förutsättningar och krav och arbetslivets förutsättningar och krav. I navigeringen fungerar undervisningsmaterial som rekvisita men lika viktiga är de mänskliga resurserna eftersom yrkeslärarna betonar mänsklig interaktion och månar om relationen med eleven. I avhandlingen föreslås ett sammanvävt och salutogent perspektiv för att beskriva hur yrkeslärare navigerar yrkesundervisningspraktiker.

Från elevdiskurser till biologibruk – Sexualundervisning på gymnasiet

Lee Hildebrand (2025), Lunds universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis is about sex education and how sex education is constructed as a social phenomenon. The aim of the thesis is to explore how power and norms construct sex education as a social phenomenon and how power and norms shape discourses and knowledge in the content of the studied sex education, or exclude certain discourses and knowledge from it. A further aim is to make visible how sex education can have consequences for the students who participate in it. This dissertation is written in the field of DisciplineBased education research, more specifically in the field of Curriculum theory. It is also written in relation to research on sex education, mainly the field of classroom-based sex education research, more specifically in a Swedish context. The thesis is furthermore underpinned by research on heteronormativity in sex education, a field to which the dissertation contributes. The main theory in this thesis is Laclau and Mouffe's discourse theory, exploring the discourses that the observed sex education consists of. The subject positions that subjects, or persons, can take are explored as part of the answer to the consequences of sex education for the students who participate in it. In addition to Laclau and Mouffe's discourse theory, the thesis uses Foucault's understanding of power, as well as concepts of norms and heteronormativity. The methods used in the study are classroom observations of sex education and interviews with the science teachers who teach it. The approach is inspired by qualitative school ethnography. The results show that when students articulate a significant portion of the teaching content, there is an increased risk of reinforcement of heteronormativity in teaching. This tendency is particularly evident when student articulations are not guided by teacher instructions and instead reflect social interactions outside of formal education, which in this thesis is referred to as student discourses. In comparison, teaching where the content is positioned within science, biological knowledge is employed to redefine traditional meanings associated with sex, moving beyond mere reproduction-centric interpretations, conceptualized here as "biologibruk". The teaching where the content is conducted with norms underscores the pervasive nature of heteronormativity, intertwined with norms surrounding monogamy, age, and gender anatomy. However, teaching about norms also leads to repetition of what the norm entails rather than critical analysis. This is probably due to the fact that both teachers and students are immersed in the norms being discussed, making it challenging to step outside these norms for a critical perspective. The teaching inadvertently creates normative subject positions for students to identify with, despite the intention to critique and provide a nuanced view of living beyond established norms. The complexity lies in balancing awareness and critique of norms within the educational context, where embedded norms can persist even when being discussed critically.

Math anxiety in primary school students. Measurement, mediators, and cross-cultural comparisons

Jonatan Finell (2025), Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis was conducted within the project Choking Under Pressure, a longitudinal study following Swedish Grade 4 students during four semesters. The main purpose of this thesis was to develop and validate a math anxiety rating scale for Swedish-speaking primary school students in a Nordic context, and to explore the underlying mechanisms in the math anxiety–math performance relationship. This thesis consists of four studies, where Studies I and II adopt a measurement perspective. Study III provides a review of the role of working memory in the math anxiety–math performance relationship. Study IV extends Study III by empirically examining working memory and self-concept as mediators.

Study I assessed the validity and reliability of the Swedish MARS-E. Test-retest reliability and internal consistency demonstrated longitudinal stability and strong item agreement. Dimensionality analysis supported a one-factor structure, with evidence of both gender and longitudinal invariance. Significant gender differences in math anxiety were found, increasing across time points.

Study II extended Study I by combining data from two Finnish projects—one Finnish and one Finland-Swedish—with the Swedish sample. All measurements were conducted in Spring 2023 on Grade 4 students using the same instruments. A one-factor model was found for both Swedish-speaking groups, whereas the Finnish version of the MARS-E supported a two-factor model.

Study III was a literature review employing meta-analysis to examine the relationship between working memory and math anxiety, and the mediating role of working memory in the math anxiety–performance link. Results from 57 studies showed a significant negative correlation, and data from 8 studies indicated a partial mediation effect.

Study IV empirically examined how working memory and math self-concept influence the math anxiety–math performance link. Using structural equation models across two longitudinal waves, as well as multiple mediation, the results showed that both working memory and self-concept in math are important mediators in this relationship. The main contributions of this thesis are the development and validation of the Swedish MARS-E, as well as a deeper understanding of the mediating roles of working memory and math self-concept in the math anxiety–math performance relationship. These findings have implications for both research and educational practice, refining theoretical models of math anxiety and its cognitive and motivational correlates, and providing a foundation for interventions targeting math anxiety.

School Bullying and its Link to Authoritative Teaching and Peer Relations in the Classroom

Mattias Kloo (2025), Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Från och med den dag barn börjar skolan blir de flesta placerade i en skolklass omringad av andra barn i ungefär samma ålder med vilka de förväntas spendera flera timmar varje skoldag under de kommande åren, under uppsikt av sin(a) klasslärare. Den intensiva sociala interaktionen som följer inom den delade klasskontexten leder inte bara till utvecklandet av djupa vänskaper barnen emellan, utan även till social frustration och fientligheter som i sin tur riskerar att utvecklas till mobbning.

Det övergripande syftet med denna avhandling var att undersöka kopplingen mellan mobbning och olika sociala faktorer inom klasskontexten. Dessa faktorer inkluderar, mer specifikt, auktoritativ undervisning, vänskapsband inom klassen, både individen och klassens vänskapskvalité, samt känslan av klassgemenskap. Elevrapporterade enkätsvar samlades in från svenska mellanstadieelever genom två longitudinella projekt. Datamängden analyserades sedan genom olika typer av tvärsnitt och longitudinella flernivåanalyser.

Resultaten från Studie 1 visade att auktoritativ undervisning var kopplad till både mindre mobbningsutövande och viktimisering. Vidare, när de två dimensionerna som ingår i auktoritativ undervisning (lärarstruktur och stöd) undersöktes separat visades enbart lärandestöd ha en signifikant koppling till mobbning. Studie 2 byggde vidare på dessa resultat och fann att den negativa kopplingen mellan auktoritativ undervisning och mobbning viktimisering varade genom hela mellanstadiet. Dock fann studien också att denna koppling, även om den förblev signifikant, minskade över tid. När relationer mellan klasskamrater undersöktes i Studie 3 visades individuell vänlöshet vara kopplad till en högre grad av mobbningsviktimisering medan en starkare känsla av gemenskap inom klassen var kopplad till mindre viktimisering. Gällande vänskapskvalité fann både Studie 3 och 4 att högre vänskapskvalité hängde samman med mindre viktimisering, både på individnivå och klassnivå. I sin undersökning av specifika vänskapskvalitéer fann båda studierna att konfliktfyllda vänskapsrelationer var kopplade till mer mobbningsviktimisering på båda nivåerna, medan hjälpsamma vänskapsrelationer endast var kopplade till mindre viktimisering på individnivå. Därtill fann Studie 4 en negativ koppling mellan vänskapssäkerhet och mobbningsviktimisering på både individnivå och klassnivå, samt en negativ koppling mellan vänskaps sällskap och viktimisering, dock endast på klassnivå. Slutligen fann Studie 4 ingen trovärdig interaktion mellan vänskapskvalité och tid.

Sammanfattningsvis understryker dessa studier vikten av att se mobbning som en del av ett komplext samspel mellan sociala faktorer kopplade till både klassläraren och relationerna klasskamraterna emellan inom den delade klasskontexten.

Fysiska modeller i designprojekt: Om teknikkunskaper och didaktiska relationer i högstadiets teknikundervisning

Björn Citrohn (2025), Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

I grundskolans teknikämne används fysiska modeller i designprojekt för att utveckla, visualisera och förstå tekniska lösningar samt för att öka teknikkunskaper. I avhandlingen undersöks denna användning med syfte att bidra med teknikdidaktisk kunskap om fysiska modellers roll i designprojekt. De fyra artiklarna i avhandlingen baseras på tre empiriska studier, där datainsamling har genomförts med intervjuer med lärare samt videoobservationer av teknikundervisning. Materialet, bestående av transkriberade data från studierna, har analyserats kvalitativt med både induktiv och deduktiv innehållsanalys.

Avhandlingens resultat bidrar med kunskap om materialutbudets påverkan på elevers möjligheter att utveckla fysiska modeller och uttrycka intentioner med slutprodukten. Ett begränsat materialutbud kan leda till enklare modeller som kräver fler uttryckssätt, vilket påverkar didaktiska relationer mellan elev, teknikkunskaper och fysisk modell. Resultaten visar också att läraren, i planeringen av ett designprojekt, kan styra projektets komplexitet och frihetsgrad genom att fokusera på olika aspekter av modeller samt involvera användare och miljö. För att underlätta analysen av designprojekt presenteras i avhandlingen ett analytiskt verktyg för att undersöka vilka teknikkunskaper som erbjuds i projektet. Vidare visar resultaten att lärares uppfattningar och tolkningar av teknikkunskap och användning av modeller i teknik påverkar de teknikkunskaper elever erbjuds. Slutligen visar avhandlingens resultat att elevernas arbete med modeller är en iterativ och reflekterande process, där de, likt ingenjörer, använder modeller för att testa, vidareutveckla och visualisera sina idéer.

Implikationer är att materialutbudet, begränsningar och modell-användandet i ett projekt styr de teknikkunskaper som eleverna erbjuds i designprojekt. Forskare och lärare kan, genom att vara medvetna om detta samband, bidra till utveckling av teknikdidaktisk forskning och teknikundervisning i skolan. Slutligen kan det i avhandlingen erbjudna analysverktyget användas av lärare vid projektplanering för att i förväg undersöka vilken teknikkunskap eleverna erbjuds i projektet.

Social connectedness and mental health problems in young people: Findings from a Swedish cohort

Karina Grigorian (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Youth mental health lays the foundation for health and well-being across the life course. Mental health problems, such as psychosomatic complaints, depression, and anxiety, are recognised as significant challenges in young people's lives that can have both immediate and long-term consequences. Social connectedness, i.e., the extent to which individuals feel belonging and integration within their social relationships, plays an important role in shaping youth mental health. This thesis aims to contribute to an increased understanding of mental health problems across adolescence and young adulthood – life stages characterised by significant social transitions – by examining the development of these problems and exploring their associations with social connectedness. Drawing on repeated survey data and linked register information, the four empirical studies in this thesis investigated common indicators of mental health problems – psychosomatic complaints, depression, and anxiety – and their links with different aspects of social connectedness.

Study I explored the link between psychosomatic complaints during adolescence and depression and anxiety symptoms in young adulthood. The findings revealed graded associations between both the frequency and number of psychosomatic complaints and later depression and anxiety symptoms. Additionally, both earlier and more recent complaints were linked to subsequent depression and anxiety symptoms, while persistent psychosomatic complaints showed stronger associations in girls. This suggests that adolescent psychosomatic complaints may serve as a marker for underlying distress that could develop into depression and anxiety in young adulthood. Therefore, if left unaddressed, frequent, numerous, and persistent psychosomatic complaints in adolescents may contribute to more serious mental health problems over time.

Study II focused on parenting practices and psychosomatic complaints across middle and late adolescence. Although social circles widen during adolescence, to include peers, friends, and teachers, parental relationships remain fundamental. This study examined three core parenting practices – parental support, knowledge, and rule-setting – and demonstrated an especially important role of parental support in mitigating youth psychosomatic complaints. While no evidence was found for a longitudinal impact of parenting practices on later psychosomatic complaints, increases in parental support and knowledge over time were linked to a decrease in youth psychosomatic complaints, with parental support showing the most consistent association. These findings suggest that continuous and increased parental support may be particularly important for youth mental health during these ages.

Study III examined the relationship between belonging, loneliness, and psychosomatic complaints in late adolescence and young adulthood. This study regarded belonging and loneliness as related, yet distinct constructs. Belonging and loneliness were analysed separately and as the cross-combinations of these, in accordance with the dual-continuum model. The findings revealed that belonging was negatively associated and loneliness was positively associated with psychosomatic complaints in cross-sectional analyses. Furthermore, individuals in the so-called socially distressed group – those experiencing high loneliness and low belonging – exhibited both cross-sectional and prospective associations with increased psychosomatic complaints.

Study IV further explored how loneliness was prospectively linked to depression and anxiety in young adults. This study examined the association of loneliness with subsequent self-reported depression and anxiety symptoms, as well as with psychiatric diagnoses based on register data. The findings showed that loneliness in late adolescence was linked to a greater likelihood of both self-reported symptoms and clinical diagnoses of depression and anxiety in young adulthood, even after accounting for sociodemographic characteristics and indicators of prior mental health problems.

This thesis demonstrates the interrelated nature of mental health problems and underscores the importance of social connectedness as a social determinant of health among young people. The individual studies offer empirical evidence on how various aspects of social connectedness – that is, social support, belonging, and loneliness – are linked to mental health problems across adolescence and young adulthood. While high social connectedness can reduce mental health problems, low social connectedness not only contributes to current mental health challenges but also has lasting impacts that can extend into adulthood. Furthermore, various indicators of social connectedness do not exist in isolation and may influence youth mental health both independently and collectively. Overall, this thesis highlights the crucial role that social connectedness plays in youth mental health throughout adolescence and young adulthood.

Lärares och elevers erfarenheter av grupparbetsbedömning i gymnasieskolan. Möjligheter, utmaningar samt konsekvenser för validitet, reliabilitet och rättvisa

Johan Forsell (2025), Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Syftet med avhandlingen är att utforska gymnasielärares och elevers erfarenheter av möjligheter och utmaningar vid grupparbetsbedömning samt de konsekvenser som grupparbetsbedömning medför på kvalitet i bedömning avseende validitet, reliabilitet och rättvisa. I avhandlingen finns ett särskilt intresse för hur lärare kan samla underlag för summativ bedömning av elevers individuella kunskaper utvecklade vid grupparbete. Avhandlingen är baserad på en kvalitativ forskningsansats. Empirin i den första delstudien, en systematisk litteraturstudie, består av 83 referentgranskade publikationer. Den andra delstudien baseras på empiri från halvstrukturerade intervjuer. Totalt genomfördes 12 intervjuer med lärare, både före och efter att en grupparbetsuppgift hade genomförts. Den tredje delstudien baseras på empiri från 33 fokusgruppsintervjuer med 129 gymnasieelever. Den fjärde delstudien baseras på empiri från 23 videoobservationer av tvärgruppspresentationer där 128 elever genomförde individuella presentationer utifrån ett grupparbete om språkliga variationer. Utöver videoobservationerna användes även sex av intervjuerna från den andra delstudien. Tematisk analys användes som analysmetod i samtliga fyra empiriska delstudier. Avhandlingens resultat visar hur grupparbetsbedömning skiljer sig från bedömning i generell bemärkelse genom att exempelvis grupparbetsbedömning kan genomföras på flera nivåer. Utifrån gymnasielärares och gymnasieelevers erfarenheter av grupparbetsbedömning visar avhandlingen på flera möjligheter och utmaningar. Lärare upplever det som utmanande att särskilja och bedöma elevers individuella kunskaper utvecklade vid grupparbete. Grupparbetsbedömning på gruppnivå medför konsekvenser på bedömningens validitet och reliabilitet samt kopplas av både lärare och elever till orättvisa. Elever upplever orättvisa vid grupparbetsbedömning då alla bidrar olika men får samma bedömning. Avhandlingen visar på en möjlighet att använda individuella tvärgruppspresentationer som ett sätt att samla in underlag för att bedöma elevers individuella kunskaper. Samtidigt upplever lärare utmaningar med metoden som att ge tid till presentationerna och att bedöma manusbundna elever. En slutsats är att utmaningarna kan stävjas genom att lärare är aktiva i att skapa sitt bedömningsunderlag vid tvärgruppspresentationerna genom att ställa frågor och interagera med eleverna. På så vis kan lärare skapa ett bredare underlag som talar för en mer valid, reliabel och rättvis individuell grupparbetsbedömning av elevers kunskaper.

Motiverande samtal som relationellt verktyg för lärare i grundskola

Martina Jordan (2025), Karlstads universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Syftet med denna avhandling är att bidra med kunskap om lärares upplevelser av att tillämpa och implementera motiverande samtal (MI) i svenska grundskolor samt studera effekterna av en MI-baserad intervention. MI är en målinriktad samtalsstil som används för att främja individers motivation till förändring. Avhandlingens resultat visar att lärare upplever att MI kan ge konkreta samtalsverktyg som underlättar det relationella arbetet i skolan. MI anses vara användbart i många olika situationer; i relationsskapandet med elever, i utvecklingssamtal, i konflikthantering, i samtal med vårdnadshavare samt i bemötande av utåtagerande elever. Avhandlingen visar även att MI kan stärka lärares självförtroende och öka deras autonomistödande undervisningsbeteenden. Resultatet speglar att lärare inte alltid känner sig tillräckligt förberedda för det relationella arbetet och de anser att MI skulle vara relevant att inkludera i lärarutbildningen. Avhandlingen synliggör också komplexiteten av att implementera interventioner i skolmiljöer. Sammantaget visar denna avhandling att MI kan vara ett konkret sätt att rusta lärare med relationella verktyg som även kan stärka deras självförtroende, vilket kan underlätta för lärare att hantera de relationella utmaningarna i skolan.

Lärares didaktiska val av digitala lärresurser. Inre och yttre påverkansfaktorer

Lena Gleisner Villasmil (2025), Mälardalens universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Det övergripande syftet med avhandlingen är att fördjupa förståelsen för varför och hur lärare, både individuellt och i grupp, gör didaktiska val av digitala lärresurser (DLR) i undervisningen samt vilka inre och yttre faktorer som påverkar dessa val. Avhandlingen är grundad i didaktisk teori och bygger på en kombinerad metodanalys, där en livshistorieanalys kompletteras med två enkätstudier med statistiska analyser. Lärares didaktiska val av DLR påverkas av den sociala och historiska kontexten, där både individuella och kollektiva aspekter spelar en roll och inkluderar samband, skillnader och påverkansfaktorer. Livshistorieanalysen bidrar med ett personligt perspektiv och beskriver hur gymnasielärares didaktiska motiv, överväganden och val formas och utvecklas över tid. Den första enkätstudien karaktäriserar nya, unika DLR-lärarprofiler för gymnasielärare med fokus på den didaktiska användningen av DLR. Studien visar att en lärarexamen är viktig för den didaktiska praktiken med DLR. Den andra enkätstudien undersöker vilka faktorer som påverkar lärarnas användning av DLR. Resultaten visar att en gynnsam skolmiljö, socialt stöd, tidigare arbetslivserfarenhet, utbildning och personliga intressen alla är viktiga faktorer, men att elevorienterade faktorer har störst påverkan. Många lärare använder DLR på olika sätt som didaktiskt stöd i undervisningen, men en mindre grupp upplever svårigheter med att hantera DLR, vilket kan orsaka stress. Sammanfattningsvis ger avhandlingen nya insikter och en fördjupad förståelse för lärarens roll som reflekterande praktiker som gör meningsfulla didaktiska val av DLR och de faktorer som påverkar dessa val. Denna fördjupade förståelse visar att lärarnas syften, digitala didaktiska kapacitet, ämnesintresse och vilja att hjälpa eleverna är avgörande för de didaktiska valen. Resultaten är av stor betydelse för lärare, lärarutbildare, rektorer, skolledare och beslutsfattare, då de kan bidra till att förbättra förutsättningarna för lärares undervisning och elevers lärande i en digitaliserad skola.

Skolustrustning och undervisningsideal. Socio-materiell förändring inom svenskt skolväsende 1865–2010

Andreas Westerberg (2025), Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis examines how changes in school equipment relate to changes in teaching ideals in the Swedish school system between 1865 and 2010. Three cases of changes in school equipment are examined in three sub-studies. The first sub-study explores how national guidelines for school desks covering the period 1865–1981 implicitly expressed specific teaching ideals. The second sub-study examines equipment requirements that arose in connection with changes in teaching ideals during the Swedish comprehensive school reform of 1949–1972. The third sub-study analyses how teaching ideals changed in conjunction with the introduction of new media technology in schools during the 1980s and in 2010. The thesis's overarching research question addresses the significance of the origin and direction of change initiatives when school equipment and teaching ideals change. The source materials used in these studies consist of archival material from schools and authorities, printed official documents, teacher magazines, the local daily press, and teacher interviews. The thesis's theoretical framework is based on a socio-material perspective whereby schools are studied as socio-material networks, and teaching ideals and school equipment shape each other. Additionally, concepts such as 'historical path dependency', 'the grammar of schooling', and 'horizontal and vertical change initiatives' also contribute to the analysis. Methodologically, the study follows a source-pluralistic and source-critical approach, which is supplemented by discourse analysis (in one sub-study). The results indicate that school equipment should not be seen merely as passive or neutral proposals for teaching. Historically, equipment has supported specific teaching ideals and has hindered or concealed others. While many teaching ideals have clearly changed during the period of investigation, older ideals have been reproduced over time because of 'the path-dependent use of equipment'. However, school equipment has also changed based on how it is used or the ideals it is inter-related with. The results also indicate that the significance of the origin and direction of the change initiative shifts in character if such initiatives are vertical or horizontal to the school. Vertical change initiatives tend to function primarily as boundary setters for internal change within the school. Horizontal change initiatives, on the other hand, appear to take on great significance as trendsetters for the direction these changes take.

Didaktiskt samarbete för stöttning av flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling

Christa Roux Sparreskog (2025), Mälardalens universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The overall aim of this dissertation is to gain a deeper understanding of pedagogical collaboration among mainstream teachers, special educational needs teachers, mother tongue teachers and multilingual study guidance tutors when supporting multilingual students' language and knowledge development in Swedish primary schools. The dissertation consists of a licentiate thesis, (Study I), two articles (Study II and Study III) and this introductory chapter, "kappa". Study I, an ethnographic case study, was based on sociocultural perspectives (Vygotsky, 1999) in the design, collection, analysis, and discussion of data, which consisted of observation, interviews, informal conversations and other collected information about the class. In studies II and III, Bronstein's (2003) systematic literature review provided insight into influencing factors on interdisciplinary collaboration and was used in the analysis. Studies II and III, consisting of 13 in-depth interviews with mother tongue teachers/multilingual study guidance tutors teaching in 15 different languages. In this "kappa" the results of the three studies are synthesized by dint of Bronstein's influencing factors on interdisciplinary collaborations. Thereafter, the results are discussed by utilizing sociocultural theories on teaching and learning as well as on recent research on pedagogical collaboration. The results of the analyses show that the collaboration between teachers, SEN-teachers and mother tongue teachers is mostly affected by structural characteristics. Besides structural characteristics, the collaboration between teachers, SEN-teachers and multilingual study guidance tutors is influenced by the perception of a tutor's professional role, tutors' and teachers' personal characteristics as well as the history of collaboration. The findings indicate that the pedagogical collaboration between teachers, SEN-teachers, mother tongue teachers, and multilingual study guidance tutors could be significantly improved if better structures were created at policy level to facilitate the organization of pedagogical collaborations. Valuable pedagogical collaboration time could then focus on supporting multilingual students' language and knowledge development instead of solving practical or organizational matters. A more structured organization could also contribute to building a more sustainable future for pedagogical collaboration that is more holistic and responsive in relation to multilingual students' needs.

Historieundervisning i en tid av migrationspräglad mångfald. Lärares didaktiska överväganden

Simon Lundberg (2025), Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Genom att utforska didaktiska överväganden hos erfarna lärare syftar avhandlingsstudien Historieundervisningen i en tid av migrationspräglad mångfald till att bidra med kunskap om vad samtida migrationspräglad mångfald i skolor innebär för historieundervisning. Detta görs genom semistrukturerade intervjuer med 20 lärare på högstadiet och gymnasiet. Avhandlingens metodologiska grund är en reflexiv tematisk analys (Braun och Clarke 2022), och dess huvudsakliga analytiska verktyg är Gert Biestas utbildningsfunktioner: kvalifikation, socialisation och subjektifiering (Biesta 2009, 2022). I tre empiriska kapitel behandlas lärares didaktiska överväganden i klassrum präglade av migrationspräglad kulturell och etnisk mångfald. Fokus ligger på lärarnas undervisningsintentioner, upplevda möjligheter och utmaningar samt strategier.

Avhandlingen visar att lärarnas beskrivningar inom ramen för till synes liknande intentioner kan betyda olika saker. Två kluster av funktionella intentioner framträder inom ett spänningsfält. Spänning framträder tydligast mellan socialisation och subjektifiering, och inom kvalifikationens domän. Möjligheter och utmaningar framträder både övergripande och specifikt, konstruerade i relation till olika (funktionella) intentioner. Ett av avhandlingens centrala resultat består av 10 strategier som speglar lärarnas idéer om hur man hanterar utmaningar relaterade till historieundervisning i klassrum präglade av migrationspräglad mångfald. Strategierna visar att lärarna uppvisar ett brett spektrum av idéer om hur man övervinner specifika kontextuella utmaningar, med flera idéer som påminner om strategier identifierade i tidigare forskning (t ex Hess 2005, Kello 2016; Kitson och McCully 2005). Vissa strategier speglar dock tillvägagångssätt som inte har framträtt tydligt i tidigare forskning. Till exempel kan begränsning av innehåll ske på ett dolt eller öppet sätt i en interaktion eller konfrontation med elever, och i lärarnas idéer om att ge plats åt många och motstridiga röster syns olika funktionella avsikter. Ett annat resultat är att det finns spänningar mellan historiedidaktiska överväganden och tillvägagångssätt som är lämpliga ur ett språkidaktiskt perspektiv. Enligt vissa lärare kan undervisning nära en historia som eleverna har en känslomässig relation skapa sämre förutsättningar för eleverna att utveckla de kritiska färdigheter som efterfrågas. I andra fall ser lärare det som fördelaktigt att förlägga undervisningen nära elevernas historia, eftersom referenskunskap kan göra det lättare att kontextualisera. Avhandlingen belyser det lapptäcke av (funktionella) intentioner som lärare kollektivt tillskriver sin undervisning, ofta i kontakt med vad de uppfattar vara elevernas behov.

Motorisk planering vid autism och i typisk utveckling under tidig skolålder

Anna Bäckström (2025), Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

In our daily lives, we often engage in various manual activities with specific goals in mind. To adapt effectively to an ever-changing environment, it is important for us to anticipate future events while carrying out our actions. Motor planning plays a crucial role in most of our daily activities, underscoring the significance of comprehending its development and its connection to cognitive and perceptual development. In this endeavor, it is critical to also consider atypical development, including the role of motor planning in the prevalent motor problems experienced by children with autism. The primary goal of this thesis was to enhance our comprehension of motor planning development in early school-age children, including both those with typical development and those with autism. The main focus was to investigate the performance of sequential manual movements and detailed characteristics of motor planning from a developmental perspective. To achieve this goal, 3D motion capture technology was utilized. In Study I, variations in motor planning abilities among typically developing 6- and 10-year-old children were examined compared to adults. The findings demonstrated significant enhancements in movement organization between the ages of 6 and 10. However, it is important to note that, even at 10 years old, the children had not yet attained the same level of motor planning ability as adults. Additionally, at the age of 6, the children's sequential movements were more exploratory and relied strongly on feedback processes. It was also evident that they encountered difficulties in making real-time adjustments. By the age of 10, the children demonstrated movement speed and smoothness similar to that of adults, but differences in motor planning outcomes still persisted when compared to adults. Study II investigated differences in motor planning and movement execution between 6-year-old children with autism and typically developing children. In addition, it explored the associations between movement parameters and cognitive functions within the group of children with autism. The findings indicated that, compared to typically developing children, children with autism displayed difficulties in planning sequential movements and exhibited decreased performance consistency. Difficulties in movement execution were further evident towards the end of the movement, which was probably related to suboptimal planning. Among the children with autism, movement time and smoothness were linked to working memory ability, while proactivity in object adjustment (a specific planning aspect of the study task) was associated with general cognitive functioning and non-verbal fluid abilities. Study III was a longitudinal study that examined the development of motor planning in children with autism in comparison to typically developing children during early school age (ages 7, 8, and 9 years). Findings revealed that the children with autism displayed atypical motor planning development in sequential movements. Specifically, increased reliance on initial visual information, particularly at the age of 9, facilitated motor planning improvements in the typically developing

children but not the children with autism. These findings support that early school age seems to be an important period when the reorganization of sequential movements develops into more adult-like behavior. These improvements appear to be associated with an increased reliance on initial visual information and changes in visuomotor integration in typical development. However, the children with autism demonstrated less efficient motor planning and atypical motor planning development during this period. This is primarily attributed to their reliance on initial visual information, which supports the notion that difficulties in visuomotor integration have an impact on motor planning development in children with autism. Overall, these findings underscore the importance of considering developmental aspects in both research and practice related to motor problems in children with autism.

Kommunikationsstödjande strategier i klassrummet. En explorativ studie av lärarcoachning och elevers muntliga deltagande i strukturerade smågruppssamtal

Karin Edlund (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Supporting the development of children's oral language is crucial since it underpins development of literacy skills in reading and writing. The development of oral language skills is also of concern for children's socio-emotional well-being. Children who struggle with their oral language may have speech, language and communication needs (SLCN). All children, and specifically children with SLCN, need many opportunities to practice oral language in classroom activities. The overall aim of the thesis was to explore and gain insights of an intervention aiming to support children's verbal participation in the classroom. Specifically the verbal participation of children with SLCN was explored.

The participants were three teachers and children ($N = 36$, ~ 50 % with SLCN) in second-grade primary school. Two teachers followed a professional development (PD) and the third was a comparison teacher. The intervention was a small-scale 10-week individual PD designed to coach the teachers in using five communication-supporting strategies from The Communication Supporting Classroom Observation Tool (CSCOT; Dockrell et al., 2015) during verbal interactions. Total time of the PD was 270 minutes per teacher, with four individual coaching sessions of 60–90 minutes.

Study I used a case study design to explore the teachers' use of five communication-supporting strategies, following the PD. The teachers' amount of talk in relation to the children was also explored. Study II was an extended analysis from Study I, with the same participating teachers following the PD, and the same children. Framed by a Response to intervention model Tier 2, Study II used a pre- post-, and follow-up design to explore the children's expressive language productivity in relation to the teachers' strategy use during structured small-group conversations (SGCs). In the SGCs, the teachers read a text aloud and discussed it with the children. Study III shed light on the teacher-child interactions, and how the use of the five targeted strategies functioned in practice. Study I and III aimed to describe the PD teachers' own experiences of using the strategies in the classroom.

Quantitative data from video recorded observations during the SGCs indicated that although the intervention teachers increased the use of some strategies during the intervention, these patterns were not maintained at the follow-up. The comparison teacher also used the strategies spontaneously. The children's opportunities to participate verbally seemed suppressed when the teachers used the strategies frequently. A tentative conclusion was that the children with

SLCN may benefit when the teachers balanced their strategy use to let the children talk during the SGCs. Qualitative data of the intervention teachers' descriptions of strategy use both confirmed and disagreed with the quantitative data.

In sum, the thesis contributes to knowledge of how the five communication-supporting strategies operate in practice in relation to teacher and child outcomes. Altogether, the findings suggest that in developing the PD, additional strategies should be considered, which might support teachers in balancing strategy use and bringing the children to talk. Also, the strategies may have different impact on the children's language development. In the thesis, a detailed analysis of the teachers' strategy use was conducted, that could contribute to further operationalizing the strategies, which may be useful for research and practice.

Skrivande som resurser i samspel. Dialogistiska och socio-materiella perspektiv på transspråkliga skrivpraktiker i svenska som andraspråk

Johanna Rylner Kjellgren (2025), Linnéuniversitetet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Att kunna skriva är viktigt, eftersom det ger människor möjligheter att kommunicera tankar, sprida idéer och göra sina röster hörda. Den här avhandlingen handlar om hur gymnasieelever gör när de skriver texter i svenska som andraspråk. I studien undersöks hur eleverna beskriver sina skrivpraktiker, och tre elevers skrivande studeras särskilt ingående. I avhandlingen ges rika beskrivningar av hur de tre eleverna använder olika resurser, såsom en dator, en källtext, handskrivna anteckningar eller ett specifikt språk, och den betydelse som resurserna får för elevernas skrivande.

Resultatet visar att eleverna använder och växlar mellan olika resurser på de sätt de föredrar beroende på situation, och personliga och unika mönster framträder. I avhandlingen kallas dessa mönster för transspråkliga skrivpraktiker. Studien illustrerar särskilt hur samma elevs transspråkliga skrivpraktiker varierar över tid, och hur eleverna skapar egna skrivrum för att möjliggöra de skrivpraktiker de föredrar.

Studien bidrar till forskningen om gymnasieelevers skrivande på svenska, och till forskningen om skrivande på det som brukar benämnas som ett andraspråk. Avhandlingen innehåller också didaktiska reflektioner om skrivpraktiker i skolämnet svenska som andraspråk.

Exploring the development of children's chemical understanding

Nikolaos Christodoulakis (2025), Linnéuniversitetet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis seeks to enhance our comprehension of how children develop an understanding of chemistry i.e., emerging chemistry. More specifically the aim of the study was to explore children's conceptualization of basic chemical concepts, such as smallness and explore how metacognitive frameworks contribute in this process. Research conducted earlier has highlighted the crucial role of visual experiences in helping children grasp the abstract concept of matter. This project was designed to provide the visual experience of the subatomic nature of matter, to explore how this experience develops and how it is transferred between different contexts.

Learning subject-specific content is a process that goes beyond just the academic aspect; it also encompasses emotional and individual elements, which are important for scientific growth. Vygotsky attempted to address individual aspects of development with the use of the concept of perezhivanie, describing a socially constructed filter through which experiences are refracted. The filter is seen as greatly influenced by both positive and negative emotions, which in turn impacts our interpretations of the world, including scientific events. Suggesting that emotionally positive experiences of science could, change the filter itself and therefore also how an individual will come to interpret future scientific experiences. A process that could have an effect not only on school science but also on the lifelong learning process.

A study was initiated with the purpose to analyse how contemporary research conceptualizes the notion of perezhivanie with an emphasis on its use in research. Results show that the use of this concept varies and ranges between social, sociocultural and individualistic approaches, not yet having reached a point of general consensus regarding its characteristics and as an analytical tool. The meta-analysis also suggests that preschool teachers could also benefit from training in self-reflecting processes, which would also contribute to young children's self-awareness.

Given that chemistry emergence is a young field, more overarching aspects of chemistry emergence, such as matter, smallness and other chemical phenomena have not yet been explored. For this reason, emergence is analysed through a combination of Vygotsky's theories of early development and Vosniadou's framework theory, a theory which expands conceptual understanding by incorporating ontological and epistemological dimensions. Within framework theory development is viewed as a transition between intuitive concepts towards counterintuitive concepts and intermediate synthetic models. This development is closely linked to changes in ontology and epistemology. The potential of framework theory as an analytical tool for studying emergence was initially investigated by conducting a meta-analysis

of scientific education research papers. Results show that framework theory can be used as an analytical tool for studying emergence and is a way to move beyond the fragmentation caused by the many different theoretical perspectives used in the field of science education. Especially important is highlighting the significance of epistemic and ontological aspects of reasoning in children's scientific emergence something that is not only important for evaluating emerging chemistry but also for emerging natural science in general.

A longitudinal, study following 25 children over one academic year, was implemented, all the sessions were video-recorded using visual- ethnography. Results show that children initially adopt an intuitive understanding regarding smallness, centralized around visibly accessible smallness. This reflects on an early epistemic reasoning, in which causative relationships are limited on visibly accessible data. It also reflects the existence of an early ontological structure of knowledge, in which children use everyday objects as prototypes for understanding matter in general. Results also showed that many children can grasp counter-intuitive concepts regarding smallness, approximating the idea that matter is made of really small sub-microscopic elements. This realization is connected with epistemic changes, such as being able to hold multiple representations of a process, as well as ontological, mainly the ability to construct a new ontological sub-field specifically about microscopic phenomena, based on their own explanatory principles. These results indicate that chemical concepts are not outside the scope of preschoolers range of understanding.

Uppbrott, avbrott, omstart. En etnografisk studie av disruptivitet i en svensk grundskola

Isabella Strömberg (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

This dissertation explores the concept of *disruptivity* (disruptivitet) in the Swedish public education system, centering on Nya Tallskolan – a secondary school situated in a suburban area I call Tallskog. Historically shaped by territorial stigma and socio-economic marginalization, Tallskog has been the focus of various government interventions aimed at improving both living conditions and the neighborhood’s reputation. As part of a large municipal initiative to “lift” Tallskog, Nya Tallskolan was built with the goal of fostering positive change in both the school and the surrounding community.

Drawing on two years of ethnographic fieldwork, this study examines how *disruptions* — arising from national and local educational reforms, high staff turnover, and modifications to the school’s physical environment — shape everyday practices within the school. The fieldwork includes participant observation and interviews with ninth-grade students, teachers, school leaders, youth workers, and community members, as well as active involvement in students’ after-school activities, including local youth center initiatives and summer job programs for Tallskog’s youth.

Disruptivity, as explored in this dissertation, refers to a dynamic and ongoing process in which continuous cycles of change prevent long-term consolidation and perpetuate uncertainty. These disruptions are not isolated events but structural features of the school that interact and overlap with each other, while reinforcing existing inequalities. This study highlights how these recurring cycles influence both pedagogical relationships and the overall educational environment, illustrating the paradoxical effects of reforms that, while intended to improve the system, often exacerbate the challenges they aim to address. Situated within the broader context of the Swedish education system, the dissertation explores how market-driven policies and territorial stigmatization contribute to the persistent instability of Nya Tallskolan. Efforts to create a transparent and collaborative learning environment often resulted in further sources of disruption, as architectural and organizational changes undermined teaching practices and social relationships.

This dissertation contributes to a deeper understanding of how local and structural factors interact in shaping the educational landscape, particularly in marginalized urban areas. It underscores that disruptivity is not merely an obstacle to stability, but a critical lens through which to understand the complexities of institutional change, social inequality, and educational reform in contemporary Sweden.

Nyanlända gymnasieungdomars inträde i det svenska historieämnets diskurs

Karin Rehman (2025), Linnéuniversitetet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The overarching aim of this text-analytical study is to provide a detailed investigation of how recently arrived adolescents engage with the discourse of the Swedish school subject of history, focusing on their written meaning-making. From the data collected during two years of ethnographic fieldwork, I have chosen thirteen texts written by five students and three texts written by their history teacher. The students' texts assess their ability to apply source criticism, a core curricular goal of history as a subject. The teacher's texts comprise test instructions and teaching materials.

The examination of the study is three-fold: it examines the verbal linguistic resources students use for meaning-making in history, and the complexity of subject content. Furthermore, this allows for a subsequent understanding of the interaction between verbal language and content in demonstrating source-critical skills.

Drawing on Systemic Functional Linguistics (SFL), the students' meaning-making is analysed using the experiential and logical systems of language. Legitimation Code Theory (LCT), a framework rooted in the sociology of education, is applied to examine the complexity inherent in subject matter as it is enacted in words and the ways this complexity is condensed within texts.

The investigation's key findings reveal that a small set of formal concepts suffices for students to conduct and articulate source-critical investigations using established criteria. Formal concepts, combined with empirical descriptions, clarify, present, and justify subject content, which is further reinforced by explicit textual connections. The study also illustrates and highlights how linguistic resources interact with subject content of varying epistemic complexity and condensation.

Theoretically, the study integrates two equally important and mutually reinforcing theoretical and analytical frameworks – SFL and LCT – to advance the understanding of how recently arrived adolescents develop disciplinary writing in history. Methodologically, it emphasises the importance of perspective selection when analysing verbal language resources in the categorisation of process meanings and logical meaning relations. Notably, this study marks a first in Sweden by operationalising the analysis of epistemic complexity and condensation in a national context and for examining co-occurrences of language and content.

The results of the study are significant for early subject teaching in language introduction programs, as they highlight opportunities for multilingual students to develop both their

language and subject knowledge. Additionally, the study provides teachers with a focus on student texts as a basis for collaboration, enabling them to effectively support student learning.

Health Promotion in Swedish Schools. Navigating Institutional, Social and Professional Landscapes

Hadil Elsayed, Göteborgs universitet (2025)

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This thesis explores school health promotion (HP) as a set of policy discourses and professional practices embedded in the institutional context of the Swedish school. School settings provide a unique opportunity for HP early in life. HP, a legal and ethical responsibility in schools, fosters student well-being and is related to better social and academic functioning. HP practices cannot be seen in isolation from relevant social and institutional contexts. Socially, HP is connected to democratic values such as autonomy and empowerment. It is also interlinked with social variables (e.g., socioeconomic) and developments (e.g., changes in available information seeking tools or in the arrangement of health systems). Institutionally, HP practices can be affected by how they are regulated by policies and governance systems. In Sweden, school HP is regulated by national guidelines. However, the practice is locally governed where municipalities and schools formulate their own health plans. The practice faces several institutional challenges such as mainstreaming it in daily schoolwork and scaling up relevant professional competencies. This thesis addresses questions related to how HP is depicted in policy discourses and how professionals navigate the institutional landscape in the course of HP practice. The thesis also examines how health literacy, as the empowering dimension of HP, is addressed in policy discourses. Moreover, it explores how professional practices are adapted to relevant social developments and subsequently shifting student needs. The thesis addresses these interests via three distinct but interrelated studies. The empirical material consists of four policy documents and nineteen interviews with various school professionals. Study 1, a critical policy analysis, explores how HP is articulated in education policies and how far this articulation acknowledges health literacy as a component of school HP. The study draws on critical discourse analysis to examine how policy discourses function as a form of social practice that can facilitate some actions and constrain others. Studies 2 and 3 are based on data generated from in-depth interviews with school professionals who work with HP. In study 2, practice theory is used to explore how school professionals conceptualize their roles and responsibilities in relation to the increased use of social media among students and how this conceptualization is related to institutional affordances and constraints. Study 3 uses a combination of practice theory and an institutional logic perspective to investigate how school professionals navigate the institutional landscape in schools (policies, regulations, governance systems) in the course of their HP work. Overall, the results indicate that the institutional setup of school HP in Sweden is rather complex and involves multiple levels of governance thus creating substructures and subsystems. The policies informing the practice show a considerable awareness of the social and democratic dimensions of HP despite the existence of some policy

ambiguities and inconsistencies. Policies do not semantically acknowledge health literacy but refer to competencies that support health literacy such as critical awareness. Policy discourses are negotiated and (re)contextualized as they travel across organizational levels which may have an impact on how HP is enacted in different settings. The results also indicate that school professionals exhibit a solid commitment to school HP and a willingness for relevant professional development. They also exhibit notable resourcefulness in relating to the institutional setup of HP. Although they use institutional regulations (policies and organizational systems) for structuring their work, they sometimes negotiate and (re)contextualize these regulations to produce what they deem as more situationally appropriate professional responses. The thesis draws attention to the links between HP practices and institutional development and provides some suggestions as to how institutional variables can be manipulated to sustain and improve the practice.

Extensions and applications of item response theory

Joakim Wallmark (2025), Umeå universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

This doctoral thesis focuses on Item Response Theory (IRT), a statistical method widely used in fields such as education and psychology to analyze response patterns on tests and surveys. In practice, IRT models are estimated using collected test data, which allows researchers to assess both how effectively each item measures the underlying trait—such as subject knowledge or personality characteristics—that the test aims to evaluate, and to estimate each individual's level of that trait. Unlike traditional methods that simply sum predetermined item scores, IRT accounts for the difficulty of each item and its ability to measure the intended trait.

The thesis consists of four research articles, each addressing different aspects of IRT and its applications. The first article focuses on test equating, ensuring that scores from different versions of a test are comparable. Equating methods with and without IRT are compared using simulations to explore the advantages and disadvantages of incorporating IRT into the kernel equating framework. The second and third articles introduce and compare different types of IRT models. Through simulations and real test data examples, these studies demonstrate that more flexible models can better capture the true relationships between test responses and the underlying traits being measured.

Finally, the IRTorch Python package is presented in the fourth study. IRTorch supports various IRT models and estimation methods and can be used to analyze data from different types of tests and surveys. In summary, the thesis demonstrates how IRT-based equating methods can serve as an alternative to traditional equating methods, how more flexible IRT models can improve the precision of test results, and how user-friendly software can make advanced statistical models accessible to a wider audience.

Design för berättelseundervisning i tidiga skolår. Grafiska modeller och ämnesspecifikt metaspråk

Kim Ridell (2025), Malmö universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The aim of this thesis is to provide new knowledge about the design of explicit story teaching in early primary school. It focuses on graphical models and metalanguage of the school subject Swedish, using a socialsemiotic framework of Design for Learning, genre theory, and concepts relating to interaction in formal teaching contexts. The study examines the social dimensions of making story elements explicit and functional in grade 1 and grade 2 classroom practices through a micro-analytical approach. The research spans from the contextualizing arena of policy documents and teaching resources to the education–practical arena of teacher and student practical interactions in formal teaching. The central concept is story teaching design, which involves using graphical models and subject-specific metalanguage. It explores how teaching resources and teachers’ orchestrations of these resources can guide students’ engagement with story elements in a formal teaching context. The data consists of curricula for early teaching of Swedish pertaining to stories, incorporating written, drawn, and embodied modes of teachers. The collection focuses on video and multimodal analyses, audio recordings, and the collection of students’ writing processes and products.

The project contributes new metadiscursive insights into the orchestrated modes used in designing story teaching in early primary school. The main findings indicate that the orchestrated graphical models focus mainly on story elements at a global text level and vary in focus of particular story elements. Teachers’ orchestrations can focus on either story-specific elements or general narrative traits, framing the reconstructing negotiations of a story with either a goal-oriented or a more explorative approach. Students tend to re-design teaching resources to build tension in their own written stories by re-designing character dialogue to realize several narrative functions. Teachers’ use of metalanguage, such as “red thread” and “descriptions,” in story teaching creates broad text expectations for written stories, extending beyond the global text level. These concepts are also prevalent in feedback on student texts. The findings underscore the value of an intermodal perspective to understand teachers’ efforts to make explicit knowledge about stories accessible for students, since they combine orchestrated modes to highlight the same story element.

Teachers' perceptions of barriers and facilitators in implementing innovations for inclusive education

Lisa Fohlin (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

Implementation of evidence-based innovations in school bridges the gap between research and practice. During implementation, barriers and facilitators for progression and sustainability may arise. When teachers are consulted about their perceptions during the process, various factors can be identified that influence the initiation, execution, and sustainability of innovation implementation.

This thesis investigated teachers' perceptions of the barriers and facilitators in implementing innovations for inclusive education in Swedish schools. Using implementation frameworks and questionnaires, teachers' perceptions of implementation factors were captured at different stages of implementation in three distinct projects.

Study I used group interviews at three time points over a six month period to investigate six preschool class teachers' perceptions of the implementation of cooperative learning. The Theoretical Domains Framework was used for deductive thematic analysis. Both barriers and facilitators were identified at each time point. However, an overall positive progression was observed, with initial barriers being overcome as the implementation progressed.

Study II investigated the perceptions of 127 teachers and school staff after the implementation of the Inclusive Behavioural Support in Schools programme. The Determinants of Implementation Behaviour Questionnaire for School settings was used to assess teachers' perceived barriers and facilitators regarding this innovation and its implementation. The questionnaire was also tested for theoretical and internal fit. Facilitators included the absence of negative emotions, intentions to continue using the innovation, and the fit between the innovation and the teacher's professional identity. Barriers included using the innovation under sub-optimal conditions, a lack of positive reinforcement, and an unsupportive socio-political context. Additionally, the study found significant differences in perceptions between teachers in earlier and later school years, as well as between implementation group members and non-members.

Study III surveyed 930 teachers at the start of the implementation of the programme Inclusive Behavioural Support in Schools, concerning two constructs: collective teacher efficacy and teacher attitudes toward the inclusion of students with special educational needs. These constructs were measured using the Collective Teacher Efficacy Scale and the Teacher Attitudes to Inclusion Scale. The scales were evaluated for sample fit and a small but significant positive relationship between the constructs was found.

The thesis demonstrated how the Theoretical Domains Framework and the Capability, Opportunity, Motivation – Behaviour (COM-B) system could be used to identify important factors affecting implementation, both as an analytical framework and as framework for a questionnaire for the school setting.

Overall, the thesis identified perceptions and attitudes related to the importance of providing structural and social implementation support, ensuring a practical and philosophical fit between innovation and teacher perceptions, and providing opportunities for teachers to build individual and collegial confidence and efficacy in using innovations for inclusive education. Taking teachers' perceptions into account during preparation and progression can promote an implementation that is perceived as relevant, effective, enjoyable, and useful for all teachers.

BEYOND F(AI)TH: The introduction and materialisation of artificial intelligence in schools

Katarina Sperling (2025), Linköpings universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) inom utbildning har pågått i minst ett halvt sekel. Det är först under det senaste decenniet som kommersiella AI-baserade teknologier har introducerats i klassrum, med löften om att förbättra och förändra lärares arbete. Denna avhandling syftar till att generera en ökad förståelse om hur AI-baserade utbildningsteknologier påverkar läraryrket. Här studeras hur AI introduceras i skolmiljöer, hur AI görs – materialiseras – och de konsekvenser som följer. Aktör-Nätverksteori (ANT) används som en metodologisk utgångspunkt och som ett analytiskt raster för att undersöka vad som uppstår i interaktionerna mellan människor och tre olika AI-teknologier och där tekniken får en aktiv roll.

Avhandlingen inkluderar fem artiklar. Artikel I är en litteraturoversikt om lärares professionella kunskap relaterad till AI. Artikel II-V bygger på tre fältarbeten i svenska grund- och gymnasieskolor genomförda mellan 2020 och 2023.

AI introduceras och materialiseras som en framväxande, men implicit definierad form av kunskap som lärare förväntas förvärva och integrera i sin praktik och som olika typer av datadrivna teknologier. Dessa teknologier är i ständig förändring och genomsyras av idéer om att automatisera och förstärka lärarens arbete. Resultaten visar hur lärare anpassade sig till teknologin och kompenserade för dess tillkortakommanden på olika sätt, även i de fall då den underminerade lärares professionella kunnande. Samtidigt som studierna pekar på att teknologerna ännu inte lever upp till löfena, är AI:s roll i relation till läraryrket långt ifrån är bestämd. I det avseendet kan lärarnas etiska omdöme (phronesis) spela en viktig roll i framtida utveckling av AI i framtiden, en utveckling som går bortom AI-tron – f(ai)th.

Essäskrivande i gymnasiet. Lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter

Anders Westerlund (2025), Åbo akademi

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Avhandlingens övergripande syfte är att öka förståelsen av det essäistiska skrivandet i gymnasiet med fokus på studentexamensprovet i modersmål och litteratur i Finland, med ett särskilt intresse för lärarperspektivet. Den utgår från en hermeneutisk ansats och kombinerar sociokulturell skrivforskning med litteraturvetenskaplig essäteori. För att nå syftet ställs tre, delvis överlappande, forskningsfrågor: Vilka föreställningar har gymnasielärare i svenska och litteratur om 1) studentexamensgenrerna essäprov och essäsvar, 2) de starka essäproven, och 3) skrivundervisning i anslutning till studentexamensproven? Fyra artiklar ingår i avhandlingen och kappan bidrar med en genomgång av studentexamensgenrer och forskningen kring dem. Ett huvudkapitel behandlar essän som genre och det essäistiska som modus ur ett litteraturvetenskapligt perspektiv.

I artikel I granskas 17 gymnasieuppsatser utgående från hur reflektion och mångtydighet framträder i dem, det vill säga två karakteristika för essän som litterär genre. Kombinationen ”reflekterad mångtydighet” är gemensam för starka uppsatser och essän som genre, vilket implicerar att det föreligger en skrivdidaktisk potential i att begagna sig av essän i gymnasiets skrivundervisning.

Tre fokusgruppsintervjuer med sammanlagt sju gymnasielärare i svenska och litteratur utgör empiriskt material för artikel II. Fokus ligger på studentexamensgenren essäprov (använd 2007–18) och lärarna finner det utmanande att karakterisera denna skolska genre. Det som kännetecknar de starka essäproven är enligt dem dels textrelaterade kategorier som språklig normenlighet och global textkontroll, dels skribentrelaterade kategorier som tankeskärpa, originalitet och mottagarmedvetenhet. Även här går det således att dra många paralleller med essän som litterär genre.

Artikel III utgår från samma fokusgruppsintervjuer som artikel II och inriktar sig på föreställningar om skolgenren essäsvar, vilken enligt lärarna karakteriseras av en objektiv stil och domineras av en kunskapsreproducerande och kunskapsdokumenterande praktik. Lärarna i svenska och litteratur uttrycker osäkerhet om vems ansvar det är att lära de studerande på gymnasiet skriva essäsvar, en genre som används som provgenre i andra ämnen. I artikel IV analyseras tre kollegiala samtal mellan fyra gymnasielärare i svenska och litteratur där skrivundervisning och det digitala studentexamensprovet står i fokus. Lärarna uttrycker en konflikt mellan att behöva anpassa skrivundervisningen utgående från studentexamenskrav och utforma den i enlighet med läroplanens intentioner.

Resultatet från avhandlingen diskuteras med hjälp av en figur som åskådliggör mötet mellan skrivande i och utanför skolan på tre nivåer. På den textuella nivån motsvaras den längre, skriftliga framställningen i studentexamensprovet av essän som skolextern genre. Att lärarnas karakteriseringar av starka elevtexter motsvarar beskrivningar av essän som genre indikerar att essän kunde utnyttjas i större utsträckning, både som examensgenre och i skrivundervisningen. På den andra, existentiella nivån dras en parallell mellan gymnasieläroplanens formulering om lärokursen svenska och litteratur som ett livskunskapsämne och det essäistiska som modus. Avhandlingen argumenterar för att det essäistiska – förstått som det kritiska, reflekterande förhållningssätt som präglar essän som genre – kunde ges större utrymme i läroplanen i och med att det står i samklang med det som läroplanen redan nu uttrycker. På den tredje, ideologiska nivån kopplas de övergripande läroplansmålen om aktivt medborgarskap till skrivandets roll för demokratifostran. Avhandlingens slutsats är att essän som genre och det essäistiska som modus lämpar sig väl som både mål och medel för skrivundervisningen.

Supporting communication in schools for students with intellectual disability. Augmentative and alternative communication and partner strategies

Sofia Wallin (2025), Stockholms universitet

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstrakt

Kommunikation är en grundläggande rättighet och en viktig aspekt för livskvalitet, vänskap, och lärande, särskilt för elever med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Elever med IF möter ofta utmaningar med att kommunicera, och skolpersonal har en central roll i att stödja deras kommunikationsutveckling. Tidigare forskning visar dock att skolpersonal kan ha begränsade kunskaper och färdigheter när det gäller användning av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), dvs. kommunikationsstöd för förståelse och/eller uttryck, vilket påverkar elevernas möjligheter att utveckla sitt språk och sina kommunikationsfärdigheter.

Syftet med denna avhandling var att undersöka kommunikationen i klassrumsaktiviteter med elever och personal i svenska anpassade grundskolor samt att undersöka möjliga förändringar över tid i relation till en insats riktad till kommunikationspartners, AKKtiv Kompis, som utbildar skolpersonal i användning av kommunikationsstrategier. AKKtiv Kompis innefattar responsiva strategier ("att ugгла"), miljömodifierande strategier ("att räva") och pekprat, där personalen använder AKK i kombination med tal. Insatsen hade en universell ansats och riktade sig till alla elever i klassrummet.

De specifika målen för avhandlingen var att (a) undersöka turtagning och kommunikationssätt hos både elever och personal under gruppaktiviteter i anpassade grundskolor, (b) undersöka hur lärare använder responsiva strategier och pekprat som en del av en universell klassrumsansats efter att de deltagit i AKKtiv Kompis, samt (c) undersöka hur insatsen påverkar elevernas antal turer och användning av bildbaserad kommunikation.

Studien genomfördes genom videoobservationer av klassrumsaktiviteterna samling och fri aktivitet i klassrummet. Totalt deltog 33 elever och 30 skolpersonal från sju skolor i studien. Datainsamlingen skedde vid tre tidpunkter: före insatsen, efter insatsen och vid en uppföljning sju månader senare. Analysen fokuserade på turtagning (initiativ och respons) och användningen av olika kommunikationssätt (till exempel tal, bilder, TAKK (teckenspråkstecken), talande hjälpmedel). Lärarnas användning av responsiva strategier mättes med Responsive Augmentative and Alternative Communication Style scale (RAACS), och frekvens av pekprat (när personalen pekade på bilder samtidigt som de talade). Vidare noterades hur många samtalskartor som fanns tillgängliga i klassrummen.

Resultaten innan personalen deltog i AKKtiv Kompis visade att personalen dominerade interaktionerna genom att både initiera och svara mer än eleverna, särskilt under samling. Eleverna använde mer AKK när personalen också gjorde det. Användningen av AKK var dock begränsad under fri aktivitet, där personalen främst använde tal och elever främst fysisk manipulation. Talande hjälpmedel användes inte alls under fri aktivitet, och sparsamt under samling.

Lärarna kunde använda kommunikationspartnerstrategierna i klassrummet, på det sätt som de lärt sig i insatsen. Efter insatsen ökade lärarnas användning av responsiva strategier och pekprat, men det fanns viss variation i användning mellan de olika lärarna. De som deltagit på en uppföljningsträff med fokus på insatsen använde mer strategier vid uppföljning än den lärare som inte deltagit. Eleverna ökade antalet turer och sin användning av bilder efter insatsen.

En viktig slutsats i avhandlingen är att personalens användning av responsiva strategier och pekprat, samt tillgång till samtalskortor, tycks påverka elevernas kommunikation. Resultaten tyder på att skolpersonalens användning av kommunikationsstrategier kan ökas genom insatser som AKKtiv Kompis, och att dessa förändringar kan leda till en ökning i elevernas användning av bildbaserad kommunikation och antal turer i interaktion.

Det faktum att personalens användning av AKK var lägre under fri aktivitet tyder dock på att det finns utmaningar i att implementera AKK i mer spontana sammanhang, vilket kan kräva ytterligare stöd och utbildning.

En annan viktig aspekt är att även om den universella ansatsen hade positivt inflytande hos majoriteten av eleverna, visade sig vissa elever, särskilt de med lägre språkförståelse, behöva mer individanpassat stöd. Detta visar på behovet av en kombination av universella och individanpassade insatser för att möta behoven hos elever med varierande grad av kommunikationssvårigheter.

Elever som ”svaga” och ”starka”. En studie av elevers olikheter som sociala representationer

Therese Friberg (2025), Högskolan Dalarna

[Läs hela avhandlingen](#)

Abstract

The overarching aim of the thesis is to deepen knowledge of how pupils' differences are socially represented in both historical and contemporary contexts. More specifically, the thesis examines how notions of pupils' differences are represented and classified through the talk about pupils as 'weak' and 'strong'. Through the lens of social representations theory, four studies were conducted in which different methods for data collection were used. In the first study, six focus group discussions were conducted with 29 compulsory school teachers. In the second and third studies, text studies were conducted on government inquiries published between 1923 and 2019 (Study 2) and opinion pieces published in Swedish news media (Study 3). In the fourth study, interviews with visual elicitation were conducted with 12 compulsory school teachers.

The findings underscore the role of language in how pupils and differences are constructed. Representations and classifications of pupils as 'weak' and 'strong' are prevalent among teachers, in the news media and in education policy. These classifications are linked to perceptions of normality and a tripartite hierarchy, reflecting bell-curve thinking. While teachers in this study often (re)produce such hierarchies, they also challenge and resist classifications of pupils as 'weak'.

The findings indicate that differences are not inherent to the individual pupil but are instead socially constructed, negotiated and transformed over time. However, there are also elements of stability over time in how differences are classified and represented. The results show that 'weak pupil' seem to be a stable construction over the last century. However, as a social representation, it appears to be highly changeable, with the ability to accommodate various perceived problems.

In contrast to global policy frameworks, differences are largely ascribed to the individual pupil through a deficiency perspective. This thesis expands on this by introducing the concept of an "extended deficiency perspective" that not only situates perceived problems with the individual pupil but also attributes them to the perceived problems of other pupils.

The findings of the thesis carry significant implications for educational practice, as classifying pupils as 'weak' places the perceived problems on the individual pupil rather than encouraging a critical examination of the structures and organisation of teaching in the school. The findings highlight the need for education practitioners and education policymakers to critically engage with the values embedded in representations and classifications that are (re)produced in daily practices within education and education-oriented institutions.

This thesis underscores that differences are not fixed or predetermined but rather acquire meaning within specific contexts, such as the school, education policy and the news media. This insight has significant implications for practice, policy and teacher education.

Artiklar

Adolescent Mental Health: Impact of Introducing Earlier Compulsory School Grades

Anna Linder, Ulf-G. Gerdtham & Gawain Heckley

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

We examine how the earlier introduction of compulsory school grades affects the likelihood of receiving a mental disorder diagnosis among Swedish adolescents. We exploit a school reform that shifted the introduction of grades from grade 8 to grade 6, resulting in first exposure to grading at different ages between cohorts. Our results show that girls exposed to earlier grading are more likely to be diagnosed with internalizing disorders, such as depression and anxiety, by the end of compulsory school. This effect is particularly pronounced among students with low to moderate academic achievement. We also find suggestive evidence that both girls and boys exposed to earlier grading face an increased risk of being diagnosed with alcohol-related disorders. These findings highlight that early exposure to grading may have unintended adverse effects on adolescent mental health. Education systems should acknowledge these potential risks and consider implementing complementary mental health support when revising grading policies.

Linder, A., Gerdtham, U., & Heckley, G. (2025). Adolescent Mental Health: Impact of Introducing Earlier Compulsory School Grades. *Health Economics*, 34(9), 1731–1746. <https://doi.org/10.1002/hec.4982>

Referenshantering i gymnasieskolan – undervisning för skrivutveckling och diskursiv flexibilitet

Josefin Hellman, Cecilia Oskarsson & Viktor Björklund

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

I artikeln beskrivs hur undervisning kan möjliggöra att gymnasieelever lär sig att använda källor för att föra välgrundade och transparenta resonemang i utredande texter. Syftet med artikeln var att identifiera kritiska aspekter för sådant lärande samt hur undervisning kan designas för att synliggöra dessa. Två lärare och en forskare planerade, genomförde och analyserade undervisning i referenshantering tillsammans i tre olika klasser inom ramen för en learning study. Utifrån analyser av elevers referenshantering före och efter forskningslektionerna, tillsammans med en variationsteoretisk analys av undervisningen identifierades sex aspekter som kritiska för att eleverna skulle kunna använda källor på det mest utvecklade sättet. De behövde exempelvis urskilja att referenshantering följer kontextuella normer vad gäller hur referenserna utformas och hur transparens mellan röster skapas. Utifrån detta diskuteras bland annat vikten av att synliggöra skrivnormer i det egna ämnet hur lärare kan undervisa i diskursiv flexibilitet för att hjälpa elever navigera mellan skrivnormer i olika ämnen.

Hellman, J., Oskarsson, C., & Björklund, V. (2025). Referenshantering i gymnasieskolan – undervisning för skrivutveckling och diskursiv flexibilitet. *Forskning Om Undervisning Och lärande*, 13(1), 89–117. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i1.34393>

”Jag har ju bilder i huvudet så då försöker jag beskriva så mycket jag kan” – hur elever erfar beskrivningar i berättelser och vad undervisningen behöver synliggöra

Anja Thorsten

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Syftet med artikeln är att öka kunskapen om hur elever i årskurs 3 och 4 erfar och hanterar beskrivningar i berättelser och vad de behöver urskilja för att utveckla detta kunnande ytterligare. Teoretiska utgångspunkter är narratologi, fenomenografi och variationsteori. Berättelser från 62 elever, och intervjuer med 13 av dem, har analyserats fenomenografiskt. Analysen resulterade i fem kategorier: Beskrivningar som att A. bygga upp en spänning, B. påverka läsarens sinnesstämning, C. överföra inre bilder, D. lägga till detaljer och E. rada upp händelser. Där A är den mest utvecklade kategorin. Baserat på det fenomenografiska utfallsrummet har sex kritiska aspekter identifierats. De kritiska aspekterna berör bland annat läsarperspektivet, beskrivningars funktion och skrivtekniska redskap. De kritiska aspekterna kan användas som underlag i undervisningen.

Thorsten, A. (2024). ”Jag har ju bilder i huvudet så då försöker jag beskriva så mycket jag kan” – hur elever erfar beskrivningar i berättelser och vad undervisningen behöver synliggöra. *Forskning Om Undervisning Och lärande*, 13(1), 69–88. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i1.19339>

”Står det liksom huller om buller, ja, men hur ska jag kunna bedöma den här texten då?” – Lågstadielärares konstruktion av diskursiva regler för narrativt skrivande

Kim Ridell & Robert Walldén

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

I svensk skrivforskning finns konsensus om att tidig skrivundervisning utmärker sig genom fokus på formalia på olika textnivåer. Metaspråksbruket för berättande texter varierar mellan studier som betonar olika textelement och deras funktioner. Denna metaspråkliga glidning utgör en central utgångspunkt i denna artikel. Vi har undersökt tre grundlärares konstruktioner av textförväntningar på narrativt skrivande genom textnära återkoppling med den grafiska modellen Berättelseansiktet och lärarnas reflektioner. Vi analyserade lärarnas syn på narrativt skrivande och vilka utsnitt ur elevernas texter som lärarna anser representerar olika berättelseelement. Resultatet visar att lärarna tillämpar metaspråkliga metaforer som åsyftar olika textsegment och kommunikativa funktioner. Begrepp ur svenska styrdokument som ”händelser”, ”beskrivningar” och ”röd tråd” används av lärarna med skiftande fokus mellan olika textnivåer i elevernas berättelser. Vidare visar resultatet att lärarnas reflektioner präglas av ett underliggande funktionellt perspektiv på skrivande som inte fullt ut blir synligt i deras formaliafokuserade återkoppling till eleverna.

Ridell, K., & Walldén, R. (2024). ”Står det liksom huller om buller, ja, men hur ska jag kunna bedöma den här texten då?” – Lågstadielärares konstruktion av diskursiva regler för narrativt skrivande. *Forskning Om Undervisning Och lärande*, 13(1), 46–68. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i1.23332>

Hybrida läraktiviteter för att främja sexåringars meningsskapande

Marina Wernholm, Emelie Patron, Kristina Danielsson, Andreas Ebbelind & Hanna Palmér

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

I artikeln undersöks hur elever positionerar sig och vilka kompetenser de använder i skapandet av digitala animationer i hybrida läraktiviteter. Syftet är att bidra med kunskap om centrala utgångspunkter för design av undervisning som innefattar hybrida läraktiviteter. Data består av videoobservationer av elever som tillsammans skapar digitala animationer i svenska, matematik och kemi. Studien tar utgångspunkt i det teoretiska perspektivet Design för Lärande, där undervisning och lärande betraktas som en form av multimodal design. Multimodal interaktionsanalys används för att analysera elevernas handlingar. Resultatet visar att eleverna använder tre kompetenser i de hybrida läraktiviteterna; digital kompetens, social kompetens och ämneskompetens. Utifrån hur kunniga och delaktiga eleverna är framträder fem olika positioneringar: kapten, guide, utforskare, missnöjd passagerare och passagerare. I artikeln diskuteras hur de olika positioneringarna och kompetenserna förhåller sig till och varandra och samverkar i hybrida läraktiviteter, samt vad lärare kan fokusera på i sin design av undervisning med digitala verktyg.

Wernholm, M., Patron, E., Danielsson, K., Ebbelind, A., & Palmér, H. (2025). Hybrida läraktiviteter för att främja sexåringars meningsskapande. *Forskning Om Undervisning Och lärande*, 13(1), 24–45. <https://doi.org/10.61998/forskul.v13i1.25870>

Möjligheter till kunskap om och förståelse för de svenska nationella minoritetsspråken: En analys av uppgifter och språkexempel i svenskläroböcker för gymnasiet

Yvonne Hallesson & Pia Raattamaa Visén

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Opportunities for developing knowledge and understanding of Swedish national minority languages. An analysis of tasks and linguistic examples in upper secondary school textbooks in Swedish. The aim of this article is to examine how tasks and linguistic examples in upper secondary school textbooks in Swedish may contribute to students' knowledge about, understanding of and empathy towards the Swedish national minority languages and the minority language situation. The study adopts a postcolonial perspective and regards tasks and linguistic examples as paratexts that may influence how content is understood. The results show that various types of tasks are present, which may contribute to students' knowledge, understanding and empathy in different ways. Another finding is that the minority languages are primarily represented through everyday phrases and loanwords from them used in Swedish. However, differences in representations are noticeable, both between textbooks and between languages. The results have pedagogical implications, as different opportunities for developing knowledge and understanding of the national minority languages and the language situation are offered.

Hallesson, Y., & Raattamaa Visén, P. (2025). Möjligheter till kunskap om och förståelse för de svenska nationella minoritetsspråken: En analys av uppgifter och språkexempel i svenskläroböcker för gymnasiet. *Utbildning Och Demokrati*, 34(1), 71–96. <https://doi.org/10.48059/uod.v34i1.2339>

Praktiknära forskning och lärarutbildningens forskningsbas. En diskursanalytisk fallstudie

Annaliina Gynne & Max Jakobsson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Practice-oriented research and research base in teacher education. A discourse analytical case study. The aim of the article is to analyse how a discourse focusing on practice-oriented research as a tool to develop the research base in teacher education emerges in Swedish national educational policy and is transformed at a local university level. We focus on the discourse as connected to university-internal calls for related to practice-oriented educational research. The empirical materials analysed comprise local policy documents and interviews with decisionmakers at the university. The study is inspired by Foucault's discourse theory, in particular the notions of knowledge, truth and power. The results highlight a discursive movement of taken-for-granted ideas about what practical research should be and how it should contribute to teacher education. Moreover, the discursive construction of power relations on the local level is analysed. Finally, we argue that the seemingly positivist discourse on practice-oriented research as a solution for strengthening research base holds several ideological and practical challenges for universities.

Gynne, A., & Jakobsson, M. (2025). Praktiknära forskning och lärarutbildningens forskningsbas: En diskursanalytisk fallstudie. *Utbildning Och Demokrati*, 34(1), 97–124. <https://doi.org/10.48059/uod.v34i1.2340>

Inkludering, demokratins kärna

Peter Karlsudd

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Inclusion: The Core of Democracy. This essay discusses the relationship between democracy and inclusion within the Swedish education system. By reflecting on Dewey's views on democracy, arguments are made for inclusion as a central component in creating a democratic school environment and, ultimately, a democratic society. The essay highlights the challenges facing the Swedish education system, such as segregation and inequality resulting from reforms and school choice policies. Furthermore, the weakening and dilution of the concept of inclusion over time are explored, with the suggestion that defining and discussing its various forms can help clarify its primary meaning. Additionally, different special pedagogical perspectives are presented, focusing on the importance of an inclusive environment that benefits all students, regardless of their needs or backgrounds. When the concept of inclusion is valued and interpreted so differently, it becomes crucial to critically examine its use and consequences. Are the various interpretations of inclusion aligned with the vision of a democratic society, or does the weakening of the concept risk undermining its potential to create equitable and inclusive school environments?

Karlsudd, P. (2025). Inkludering, demokratins kärna. *Utbildning Och Demokrati*, 34(1), 159–176. <https://doi.org/10.48059/uod.v34i1.2342>

Vilka undervisningsrelaterade problemområden väljer lärare att undersöka i sin undervisning, och hur kan dessa val förstås?

Anette Jahnke, Åsa Hirsh & Anette Olin

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Artikeln syftar till att fördjupa förståelsen för lärares professionalitet och samhällsuppdrag genom att undersöka vilka undervisningsrelaterade problem lärare adresserar då det står dem fritt att välja, och hur dessa val kan förstås. Studien gjordes inom ett forsknings- och utvecklingsprojekt där lärare introducerades till aktionsforskning. Studien baseras på en enkät till 142 lärare där de beskrev sina problem. En kvalitativ innehållsanalys har gjorts, följt av ett hermeneutiskt tolkningsarbete av innehållsanalysens resultat och den procentuella fördelningen mellan olika problemområden. Studien visar att lärares problem riktas mot elevers: 1) ämnesmässiga kunskaper (35 procent); 2) mående (6 procent); 3) klassrumsbeteende och sätt att vara elev (58 procent). Val av problem kan förstås utifrån att lärarna gjort en professionell bedömning (A), en de-professionell bedömning (B) eller att de verkställer en dold läroplan (C) som syftar till att forma ideala elever som är motiverade, ordningsamma och självgående. Resultatet synliggör vikten av att lärare självkritiskt och samhällskritiskt granskar upplevda problem, och att verksamma som har i uppgift att styra, leda, stödja och beforska lärares undervisning- och professionsutveckling självkritiskt och samhällskritiskt granskar innehåll i program, utbildningar, utvecklingsarbeten och forskningsprojekt. Resultatet väcker också normativa frågor om skolans samhällsuppdrag – vilka elevideal ska betraktas som eftersträvaransvärda i skolan, och varför?

Jahnke, A., Hirsh, Åsa, & Olin, A. (2024). Vilka undervisningsrelaterade problemområden väljer lärare att undersöka i sin undervisning, och hur kan dessa val förstås?. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, 30(1-2). <https://doi.org/10.63843/pfs.v30i1-2.53827>

Vad utgör viktig lärarkunskap? En studie av legitimerande kunskaper inom ett svenskt lärarprogram

Patric Sahlén, Eva Svärdemo Åberg & Eva Edman Ståhlbrandt

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Artikeln redovisar resultat från en studie vars syfte är att bidra med kunskap om vad som utgör reglerande diskurser om lärarkunskap. Studien söker svar på frågan vad för slags kunskaper som legitimeras och utelämnas vid en svensk lärarutbildning? För studien har ett svenskt lärarprogram valts ut där analysen omfattar samtliga kursmål som ingår i kursplaner inom valt lärarprogram. Studien utgår dels från kritiskt diskursanalytiskt ramverk som sätter fokus på hur lärarkunskap legitimeras diskursivt, dels från Anderson och Krathwohls utökade taxonomi om kunskapens olika former inom akademisk och yrkesprofessionell utbildning. Resultatet visar att det är framförallt kursmål som relaterar till diskursiva representationer av att *förstå, tillämpa och värdera procedurkunskap* som legitimeras som lärarkunskap. *Fakta- och begreppskunskaper* och *metakognitiva kunskaper* legitimeras inte alls i samma omfattning. Den kognitiva process som särskilt utelämnas i kursmålen relaterar till att *skapa* och i synnerhet till *fakta- och begreppskunskap* samt *metakognitiv kunskap*. Legitimering att kunna *skapa* hanteras främst inom *procedurkunskap*. Studien väcker frågor om lärarutbildningens behov av att uppmärksamma de högre kognitiva processernas betydelse för lärares kunskap.

Sahlén, P., Svärdemo Åberg, E., & Edman Ståhlbrandt, E. (2024). Vad utgör viktig lärarkunskap? En studie av legitimerande kunskaper inom ett svenskt lärarprogram. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, 30(1-2). <https://doi.org/10.63843/pfs.v30i1-2.53837>

Dags att byta perspektiv om lärarbristen – från probleminriktade till förståelseinriktade analyser utifrån exemplet grundlärare F–6

Tomas Berglund, Lena Boström & Göran Bostedt

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Bristen på behöriga lärare har det senaste decenniet varit ett allvarligt samhällsproblem. Orsakerna till den uppkomna bristsituationen beskrivs på olika sätt beroende på avsändare. Detsamma gäller lösningsförslagen. Att balansera utbildningsvolym mot arbetsmarknadens efterfrågan av arbetskraft är i sig ett komplext problem omfattande olika parametrar. Den här artikeln har, med utgångspunkt i Arbetskraftsbarometern under de senaste 50 åren, granskat kontinuitet och variationer vad avser tillgång och brist på lärare i F-6, samt troliga samband mellan olika skol-, policy och lärarutbildningsreformer. Genom ”wicked problem-teorin” har det empiriska resultatet kunnat analyseras och förstås fram för allt i relation till de underliggande processerna i problembilden. I relation till de många reformerna tycks fluktuationerna återkomma och accentueras med tydliga samband till just reformer. Utifrån resultaten ställer vi oss frågan huruvida utredare och beslutsfattare av de olika reformerna beaktat konsekvenserna av lärarrekryteringen. Resultatet visar därtill att lärarbrist är ett sammansatt problem och att enskilda insatser inte löser problemet. Vi föreslår ett perspektivskifte i frågan från problem- till ett förståelseinriktade analyser med samordnade insatser av alla aktörer.

Berglund, T., Boström, L., & Bostedt, G. (2024). Dags att byta perspektiv om lärarbristen: – från probleminriktade till förståelseinriktade analyser utifrån exemplet grundlärare F–6. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, 30(1-2). <https://doi.org/10.63843/pfs.v30i1-2.53831>

Vardagliga skolsituationer, en källa för kraftfull rättighetsundervisning: En didaktisk modell för lärares arbete med mänskliga rättigheter

Lisa Isenström

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Undervisning om mänskliga rättigheter i skolan är ett komplext område som lärare kan känna sig osäkra för hur de ska ta sig an. Då mänskliga rättigheter blir allt mer ifrågasatta och utmanade på samhällets alla nivåer blir den här undervisningen alltmer angelägen. I den här artikeln använder jag kunskaperna från tidigare studier inom området tillsammans med teoretiska begrepp så som medföljande lärande och inbäddad undervisning. Syftet är att utveckla en didaktisk modell som kan stötta lärare att använda vardagliga skolsituationer till planerad och reflekterad rättighetsundervisning. I både svenska och internationella styrdokument uttrycks att lärare har ansvar för att skapa möjlighet för elevers lärande av kunskaper om mänskliga rättigheter samt lärande av rättighetsgrundade värderingar, attityder och beteenden. Därför behöver rättighetsundervisningen inkludera undervisning *om* mänskliga rättigheter. Genomförs *genom* rättigheter, där eleverna får erfara och träna på att utöva och respektera mänskliga rättigheter samt rättighets relaterade förmågor. Undervisningen ska också stödja eleverna att utveckla rättighetsgrundade värderingar och beteenden *för* en handlingskapacitet. De här aspekterna kompletterar varandra och ingen kan uteslutas eller ges enskilt. Med omfattande exempel visar jag hur den didaktiska modellen kan användas i lärares arbete för att väva samman *om*, *genom* och *för* mänskliga rättigheter till en kraftfull och hållbar rättighetsundervisning.

Isenström, L. (2024). Vardagliga skolsituationer, en källa för kraftfull rättighetsundervisning: En didaktisk modell för lärares arbete med mänskliga rättigheter. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, 30(1-2). <https://doi.org/10.63843/pfs.v30i1-2.53833>

Speciallärares och specialpedagogers relationskompetens i arbete med elevers kamratrelationer och med relationer till elevernas föräldrar

Jonas Aspelin, Anders Jönsson & Daniel Östlund

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Research shows that educators' capability to build positive and supportive relationships is critical for educational success, particularly for at-risk students. The purpose of this article is to discuss how special educators – “speciallärare” (SL) and “specialpedagoger” (SP) – perceive relational competence working with their students' peer relationships and with the students' parents. The article presents an interview study of 21 experienced SL and SP. The findings indicate that SL and SP perceive relational competence as an extensive, complex, and advanced work involving short- and long-term dimensions, formal and informal social situations, and with instrumental and immanent purposes. Overall, SL and SP highlight relational competence through cooperation in which the other party is directly involved. Moreover, the thematic analysis shows that SL and SP perceive relational competence regarding peer relationships as manifested through (i) “social training”, which is carried out spontaneously and by arrangement, and (ii) “relational mediation”, which has a direct or an indirect form. In relation to students' parents, SL and SP perceive relational competence as manifested in direct interaction, which includes two aspects: (i) “guidance” and (ii) “confirmation”. The article suggests that relational competence, as seen from the perspectives of SP and SL, can be understood in terms of method and encounters, dimensions that are important to notice in special education teacher training, as well as in further research.

Aspelin, J., Jönsson, A., & Östlund, D. (2024). Speciallärares och specialpedagogers relationskompetens i arbete med elevers kamratrelationer och med relationer till elevernas föräldrar. *Utbildning & Lärande*, 18(1). <https://doi.org/10.58714/ul.v18i1.14110>

Kunskapsbildning för professionellt lärande genom kollegiala samtal

Jaana Nehez, Katina Thelin, Veronica Sülau, Eva Kane & Karin Rönnerman

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

Professional learning based on collegial conversations is an issue worldwide. However, there is a need for deeper knowledge about what happens in such conversations. Based on practice theories and theories of knowledge building environments, this article explores collegial conversations among teachers and school leaders. The findings show three conversation practices that can be of importance in professional learning, although not always in terms of knowledge building discourse moves: knowledge building practices, disrupted knowledge building practices and non-knowledge building practices. The latter two include significant relational aspects. The conclusion is that we need to widen the understanding of knowledge building to achieve professional learning.

Nehez, J., Thelin, K., Sülau, V., Kane, E., & Rönnerman, K. (2024). Kunskapsbildning för professionellt lärande genom kollegiala samtal. *Utbildning & Lärande*, 18(1). <https://doi.org/10.58714/ul.v18i1.17917>

A School Improvement Project about Digital Technology and Differentiated Instruction: Outcomes and a Project Model

Johanna Lundqvist, Margareta Sandström, Karin Franzén, Gun-Marie Wetso, Ulrika Larsdotter Bodin & Petra Runström Nilsson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

I den här artikeln identifieras och analyseras resultaten av ett skolutvecklingsprojekt. Det handlade om differentierad undervisning och digitala verktyg i svensk förskola och skola. Skolutvecklingsprojektet omfattade flera olika faktorer och aktiviteter såsom gemensam planering, dagkonferenser, återblickar, forskningscirklar och självskattningar. Det genomfördes av författarna (Mälardalens universitet), och lärare och rektorer i förskolor och skolor i Mälardalsregionen. Sju kommuner deltog. Flera datainsamlingsmetoder användes: Återblickarna och forskningscirkelarna som genomfördes i samband med dagkonferenserna genererade beskrivningar och textuella data avseende skolutvecklingsprojektets resultat. En tematisk analys genomfördes. Två resultat var utvidgat yrkesspråk och stärkt engagemang. Självskattningar, som genomfördes innan projektet påbörjades och när det avslutades, genererade numeriska data om deltagares upplevelser avseende skolutvecklingsprojektets resultat. Självskattningarna analyserades genom medelvärden och variationer. Lärarna och rektorerna skattade de egna kunskaperna om och förtjänsterna av differentierad undervisning och digitala verktyg högre efter projektets avslut än före. I den här artikeln diskuteras även modellen för storskalig samverkan som användes i skolutvecklingsprojektet. Den har tre så kallade linjer och lämnar implikationer till dem som planerar att genomföra samverkan och skolutvecklingsprojekt.

Lundqvist, J., Sandström, M., Franzén, K., Wetso, G.-M., Larsdotter Bodin, U., & Runström Nilsson, P. (2024). A School Improvement Project about Digital Technology and Differentiated Instruction: Outcomes and a Project Model. *Utbildning & Lärande*, 18(1). <https://doi.org/10.58714/ul.v18i1.14540>

Erbjudanden om barns meningsskapande i lärarledda aktiviteter i fritidshem

Sanna Hedrén, Maria Hjalmarsson

[Läs hela artikeln](#)

Abstract

This study explores children's meaning-making based on observations of teacher-led activities within Swedish School-Age EduCare (SAEC). SAEC exists in a tension between discourses of voluntariness and governance. Its mission is to provide children with a meaningful leisure experience. But how can teacher-led activities, influenced by both of these discourses, become meaningful for children? And how can teachers contribute to children's meaning-making during SAEC activities? The observed teacher-led activities are analyzed using conceptualizations of meaning-making and affordance. The results reveal three different aspects of meaning-making: intentional, situated, and relational. Additionally, the findings highlight teachers' opportunities to make activities meaningful for children at the situated and relational levels, even if the activity itself does not inherently attract the child.

Hedrén, S., & Hjalmarsson, M. (2025). Erbjudanden om barns meningsskapande i lärarledda aktiviteter i fritidshem. *Utbildning & Lärande*, 18(1). <https://doi.org/10.58714/ul.v18i1.17857>